

DEJINY RÍMSKOKATOLÍCKEJ CIRKVI V KEŽMARKU

História rímskokatolíckej cirkvi úzko súvisí s dejinami mesta a určite siaha pred jeho vznik. Existenciu ženského kláštora na území dnešného kežmarského hradu okolo r. 1190 spomína levočský kronikár Gašpar Hain. Táto informácia je aj s ohľadom na dobu vzniku kroniky málo dôveryhodná a nedá sa zatiaľ ničím podložiť.¹ Počiatky cirkevných dejín, doložené na základe písomných dokladov, je možné spájať s existenciou troch sídlisk na území dnešného mesta a procesom formovania sa mesta až po udelenie mestských výsad r. 1269. Dovtedy existovali na území dnešného mesta tri samostatné sídliská, a to už pred r. 1251.

Najstaršia dedina pri Kostole sv. Michala patrila pôvodnému domácemu strážnemu obyvateľstvu (*speculatores*).² Nachádzala sa na vyvýšenine nad dnešným mestom (nad dnešnou železničnou stanicou) a popri nej viedla krajinská obchodná cesta, spájajúca južné územie Poľska s uhorskou oblasťou Spiša. Výstavba Kostola sv. Michala bola uskutočnená niekedy v 12. storočí, podľa nepriamych dokladov je možné predpokladať existenciu dediny už v 11. storočí.³

Druhé sídlisko sa sformovalo v priestoroch dnešného Kostola sv. Kríža, ktorý bol postavený niekedy v 1. pol. 13. storočia na mieste drevenej kaplnky.⁴ V uvedenom priestore, na trhovisku, konal sa v rézii domáceho slovenského obyvateľstva trh ako ekonomický základ formujúceho sa mesta, písomne doložený z r. 1251.⁵ Sídlisko mestského charakteru prilákalo svojou trhovou činnosťou nemecké obyvateľstvo, ktoré sa usadilo v jeho susedstve, v areáli dnešného hradu. Dedina pri Kostole sv. Alžbety, ktorú založili noví usadlíci, sa prvýkrát spomína r. 1251.⁶ V r. 1251 sa dedina Sasov pri Kostole sv. Alžbety stala majetkom turčianskych premonštrátov z Kláštora pod Znievom.

Nemecké obyvateľstvo malo iný zámer, ktorý smeroval k získaniu výsadného postavenia. Jeho snaženie bolo zrealizované najprv r. 1252, keď dedina prestáva byť majetkom premonštrátskeho kláštora a následne r. 1269, keď Sasi získali od uhorského kráľa Bela IV. mestské výsady, na základe ktorých sa mení právne postavenie kežmarských mešťanov.⁷ Po vydaní privilegálnej listiny sa spojili všetky tri sídliská do jedného urbanistického celku nazývaného "Kesmark". Vplyv nemeckého elementu bol viac výraznejší než v prípade iných miest, čo sa prejavilo aj v názve mesta. Priestor v okolí Kostola sv. Kríža trhoviska bol

1 HAIN, Gáspár *Löcsei kronikája*. Lőcse, 1910 - 1913, s. 10.

2 Štátny archív v Levoči - pobočka Poprad, Magistrát mesta Kežmarku - ďalej len ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 104.

3 SLIVKA, Michal. Príspevok k lokovaniu mesta Kežmarok. In *Archeologia historica* 14, 1989, s. 182.

MARSINA, Richard. *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae II*. Bratislava, 1987, č. 370, s. 258.

ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice, 1990, s. 492- 493.

4 NAGY, Imre. *Codex diplomaticus patrius IV*. Budapest, 1867, s. 219-221.

5 MARSINA, Richard. *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae II*. Bratislava, 1987, č. 370, s. 258.

6 Tamtiež.

7 MARSINA, Richard. *Codex diplomaticus...II.*, č. 400, s. 276-282. ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 11.

pravdepodobne z geografického hľadiska výhodnejší, preto sa stal centrom stredovekého mesta a Kostol sv. Kríža najneskôr od r. 1368 jediným farským kostolom v meste.

Je zrejmé, že na území dnešného mesta už v 1. polovici 13. storočia existovalo niekoľko murovaných stavebných objektov, medzi ktorými stáli na tak malej rozlohe až tri murované kostoly.

V literatúre sa spomína osada sv. Petra a sv. Pavla na predmestí Kežmarku, ktorá zanikla pri záplavách v 18. storočí. Nachádzala sa kdesi pri prameni sv. Petra a Pavla (dnešnej Kamennej bani). Niektorí sa domnievajú, že tam stál aj kostol. Nikde v archívnych dokumentoch sa však nespomína Kostol sv. Petra a Pavla a ani farár alebo kaplán kostola...

FARNOSŤ A KOSTOL SV. MICHALA

Najstaršou písomnou zmienkou o spomínaných kostoloch a osadách pri nich je listina kráľa Bela IV. z 15. júla 1251, ktorou vydal zakladacie privilegium pre turčianskych premonštrátov z Kláštora pod Znievom. V nej daroval reholi medzi inými majetkami je aj osadu Sasov pri Kostole sv. Alžbety na Spiši. Pri metácii (vymedzení chotára) osady Sasov je zmienka aj o susednom Kostole sv. Michala.⁸ Existenciu dediny a kostola sv. Michala dokázal aj archeologický výskum uskutočnený r. 1987 pod vedením Michala Slivku a Františka Javorského. Záchranným výskumom sa podarilo Kostol sv. Michala odkryť iba fragmentálne, pretože výstavbou železnice (1889) a osobnej železničnej stanice (1914) bola zlikvidovaná jeho východná časť a tak sa zachovali len základy západného uzáveru lode a veža.⁹ Podľa základov lode ide o typ románskeho kostola postaveného niekedy koncom 12. storočia. Samotné patrocínium kostola tiež nepriamo poukazuje na rás sídliska, ako aj na jeho starobylosť. Michal Archanjel vystupuje ako kresťanský rytier, strážca "kľúčov od nebeskej brány" a ochranca, ktorého s obľubou uctievalo strážne obyvateľstvo na trasách dôležitých ciest alebo pri hraniciach. Výskyt kultu svätého Michala je preukázateľný aj v susednom Šariši, a to prevažne od 11. do 13. storočia. Podľa zistených skutočností by sme mohli založenie dediny pri Kostole sv. Michala hypoteticky posunúť až do 11. storočia. Pri výskume bol odkrytý aj cintorín. Kostol sv. Michala bol teda farským kostolom. Pochovávať pri kostole sa začalo najneskôr v 13. storočí a prestalo až v r. 1780.¹⁰

Kostol sv. Michala nebol zahrnutý do stredovekého mestského opevnenia a tvoril vo vzťahu k mestu akési „predmestie“¹¹ Od 16. apríla do 5. mája 1433 sa uskutočnil druhý vpád husitov na Spiš z Poľska.¹² Husiti sa stali príčinou zbúrania Kostola sv. Michala. Dozvedáme sa o tom z listiny z r. 1434, v ktorej panovník Žigmund na žiadosť Mateja Šoltýsa (Sculteti), prísazného mesta Kežmarok a mestského notára Juraja zakazuje ostrihomskému arcibiskupovi Jurajovi súdiť a potrestať Jána z Perína, spišského župana a Kežmarčanov pre

8 MARSINA, Richard. *Codex diplomaticus...II.*, č. 370, s. 258.

9 SLIVKA, Michal. *Príspevok k lokovaniu...*, s. 182.

10 Tamtiež, s. 182.

11 ... quandam ecclesiam parochialem in honore sancti Michaelis in Suburbio dicte civitatis nostrae Kesmark ... ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 42.

12 ŠIMEK, Ondrej. *Husitizmus a reformácia na Spiši*. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1971, s. 31.

zbúranie farského Kostola sv. Michala a domov farára toho istého kostola. Kežmarčania zbúrali na vršku stojaci Kostol sv. Michala preto, aby odtiaľ husiti, prípadne iní nepriatelia neohrozovali mesto.¹³ Podľa tejto listiny farský Kostol sv. Michala už r. 1434 neexistoval. Jeho zbúranie bolo príčinou nasledujúcich sporov medzi Kežmarčanmi a Jurajom, farárom spomínaného kostola, ktoré trvali približne do konca 15. storočia.

R. 1445 sa pred Jána Štoka (Stock), spišského prepošta, dostavil Juraj, farár Kostola sv. Michala a Ján Clugel, richtár Kežmarku. Obe strany sa po uvedení príčiny sporu dohodli, že Kežmarčania postavia nový kostol na mieste zbúraného Kostola sv. Michala. Jurajovi, farárovi spomínaného kostola, bude pridelený dom, ktorý bude užívať dovtedy, pokiaľ mu nebude postavený nový dom v blízkosti znovu postaveného kostola. Spomínaný farár dostane odškodné 50 zlatých.¹⁴ R. 1451 bolo vedené ďalšie vyšetovanie, ktoré malo ozrejmiť, či Kežmarčania dali farárovi Jurajovi sľúbených 50 zlatých ako to tvrdili oni, alebo nie, ako to tvrdil ponosujúci sa farár.¹⁵ Výsledok vyšetovania nepoznáme, ale je isté, že Kežmarčania dohodu z r. 1445 nedodržali a nový kostol na mieste zbúraného už nepostavili.¹⁶ Mestský patriciát pravdepodobne v skutočnosti neuvažoval o výstavbe nového kostola na mieste pôvodného Kostola sv. Michala.

R. 1444 sa sústredili Kežmarčania hlavne na rekonštrukciu a prestavbu farského Kostola sv. Kríža, nachádzajúceho sa v centre mesta.¹⁷ Kostol sv. Michala predstavoval pre mesto určitý druh výdavkov, takže to mohol byť v skutočnosti dôvod ich nezájmu na obnove kostola a farnosti a je možné predpokladať, že aj jeden zo skrytých dôvodov jeho zbúrania.

Z listiny z r. 1449 sa dozvedáme o ďalšej sťažnosti spomínaného farára Juraja. Farár sa odvoláva na pápežský dvor, pretože sa nemohol dovolať spravodlivosti u svojho predstaveného spišského prepošta Jána Štoka, ktorý sa v spore medzi Jurajom a zemanmi z Malého Slavkova, mešťanmi zo Strážok a troma Kežmarčanmi postavil proti nemu. Kežmarčania odmietali Jurajovi, farárovi niekdajšieho Kostola sv. Michala, platiť desiatok pravdepodobne odkedy bol kostol zbúraný.¹⁸ Nemáme žiadne správy, ako sa spomínané spory, ktoré začali medzi Kežmarčanmi a farárom Jurajom po zbúraní Kostola sv. Michala v 1. pol. 15. storočia skončili. Vec sa pravdepodobne vyriešila tak, že po smrti farára fara, ktorá už fakticky neexistovala, nebola obsadená novým farárom.

13 ... quandam ecclesiam parochialem in honore sancti Michaelis in Suburbio dicte civitatis nostrae Kesmark et domos plebani eiusdem ecclesie...ne ...abinde insidie et impedimenta ipsis civitate nostre ...per ipsos hussitas fierent ...destruere et diruere fecisset... ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 42.

14 ... prope ecclesiam videlicet sancti Michaeli aliam domum ...". ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, pap. 29.

15 ... quartus testis ... cappellanus in Kesmarck ...audivisset quod ... Georgio dedissent quinquaginta florenis aurei..., ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 52.

16 O znovupostavení kostola sa nezachovali žiadne písomné správy. Ani pri záchrannom archeologickom výskume neboli nájdené nálezy, ktoré by dokladali, že na mieste starého Kostola sv. Michala, zbúraného v 1. pol. 15. storočia, bol postavený nový kostol alebo iná stavba.

17 Kostol sv. Kríža bol prestavovaný viackrát. Spomínaná prestavba trvala až do druhej polovice 15. storočia. PUŠKÁROVÁ, Blanka - PUŠKÁR, Imrich. *Kežmarok. Mestská pamiatková rezervácia*. Bratislava : Tatran, 1979, s. 26.

18 ... decimas iustas ...non solvere curent ... ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 50.

Zaujímavosťou je, že v súpise Bratstva kňazov dolného povodia Popradu z r. 1520 vystupuje popri Imrichovi, farárovi v Kežmarku, istý Benedikt zo sv. Michala a nemožno to vôbec spojiť s inou osadou sv. Michala (Villa Michaelis - dnešné Stráže pri Poprade), uvedenou v nasledujúcom zozname Bratstva horného povodia Popradu.¹⁹ Miesto farára sv. Michala bolo teda zrejme titulárne. Nie je bez zaujímavosti, že patrocínium sv. Michala dostal aj novopostavený kostol v Malom Slavkove pri Kežmarku.

FARNOSŤ A KOSTOL SV. ALŽBETY

Prvá písomná zmienka o kostole pochádza z 15. júla 1251 v spomenutej donačnej listine pre turčianskych premonštrátov. Základy kostola boli objavené pri archeologickom výskume v r. 1967 -1968, na nádvorí dnešného hradu. Ak je patrocínium pôvodné, mohol byť postavený po r. 1235. Bol zasvätený sv. Alžbete Durínskej, keďže v listine z r. 1469 uvádza Kostol sv. Alžbety vdovy. Sv. Alžbeta Durínska, dcéra uhorského kráľa Ondreja II., bola vyhlásená za blahoslavenú v r. 1235 a za svätú v r. 1238. Od týchto rokov by teda mohlo dôjsť k výstavbe, resp. k zmene zasvätenia chrámu. Spočiatku bol farským kostolom, potvrdzuje to archeologickým výskumom odkrytý cintorín v jeho susedstve.

R. 1361 sa zväčšil majetok kostola, a to závetom z 30. júna 1361, ktorým Mikuláš, syn grófa Gotšalka (Gothalky), poručil Alardovi, farárovi Kostola sv. Alžbety v Kežmarku, polovicu mlyna, ktorý ležal medzi Kežmarkom a osadou Huncovce (Canis) pri rieke Poprad, štyri jutrá zeme blízko cesty k dedine Vrbov (Menhardi) a dve jutrá zeme blízko susediacej dediny sv. Michala.²⁰

R. 1368 prechádza do správy lendackých mníchov, prestáva byť farským kostolom a je len fíliou kláštora strážcov sv. Hrobu v Lendaku.²¹ Rád Križovníkov - regulárnych kanonikov Božieho hrobu vznikol počas križiackych výprav v r. 1115 v Jeruzaleme. Križovníci ochraňovali Boží Hrob a pútnikov. Po páde Jeruzalema bolo jedno zo sídiel rehole v poľskom Miechove, preto rehoľníkov nazývali aj Miechovitmi. Do Lendaku prišli v r. 1313 z Chmeľova. Noví majitelia Kostola Alžbety si postavili v období medzi r. 1368 - 1392 kláštornú budovu tesne pri kostole. Prepoštom sa stal p. Eberhardus. Jej základy boli tiež odkryté pri archeologickom výskume na hradnom nádvorí v r. 1964.²²

Nezachovali sa však žiadne písomné správy o tom, kedy lendackí rehoľníci z Kežmarku odišli. Odpustková listina Juraja Milkovského z r. 1444 udeľuje 40 dňové odpustky nielen návštevníkom Kostola sv. Kríža, ale aj Kostola sv. Alžbety.²³ V r. 1455 sa v mestských zápisniciach uvádza Lazar - farár Kostola sv. Alžbety, v r. 1477 Ján - farár u sv. Alžbety, a ešte v r. 1521 a 1531 istý Valentín, farár sv. Alžbety. Hodnosť bola rovnako ako pri farárovi

19 WAGNER, Carolus. *Analecta Scepusii sacri et profani II.* Viennae 1774, s. 196-197.

20medium molendinum suum ... inter dictam civitatem Forumcaseorum et villam Canis in fluvio Poprad...quatuor iugera terre bone prope viam ad villam Menhardi ducentem et duo iugera similis terre prope villam sancti Michaelis adiacenciam ...in maiestate ecclesiae beate Elisabeth in dicto Forocaseorum ... ŠA Lepob. Poprad, MM-K, perg. 5.

21 WAGNER, Carolus. *Analecta...II.*, s. 412-413.

22 Tamtiež, s. 20.

23 Tamtiež, s. 59.

Kostola sv. Michala už len titulárna, keďže na mieste Kostola sv. Alžbety sa začal r. 1462, resp. 1463 stavať hrad. a tak bol Kostol sv. Alžbety zbúraný.²⁴

V r. 1269 sa teda podarilo nemeckému obyvateľstvu získať od uhorského kráľa Bela IV. mestské výsady. Po vydaní uvedenej privilegiálnej listiny sa všetky tri sídliska spojili do jedného urbanistického celku nazývaného "Kesmark". Uhorský panovník udelil kežmarským Sasom isté práva a povinnosti, ktoré im umožňovali samostatný právny a hospodársky rozvoj, v jedinom vrchnostenskom vzťahu k uhorskému kráľovi.

Zaujímavosťou uvedenej výsadnej listiny je aj udelenie práva pochovávať pri vlastnom kostole. Pravdepodobne existovali nároky iného farára, s najväčšou pravdepodobnosťou farára pri Kostole sv. Kríža, ktorý ich zvyklosť ohrozoval, čo viedlo kežmarských Sasov, aby si uvedené právo dali potvrdiť.

Zaujímavosťou je, že svätá Alžbeta sa istý čas nachádzala aj na pečatidle mesta Kežmarku. V listine z r. 1301 je dôležitá koroboračná formulka, kde sa uvádza, že listina bola spečatená mestskou pečaťou. Pečať sa nezachovala, rovnako ako ani na listine z r. 1368. Skutočnosť, že na pôvodnom mestskom pečatidle bola vyrytá patrónka mesta sv. Alžbeta, sa potvrdil, až na listine z r. 1451. Ide o menšie pečatidlo z 13. až 14. storočia, v ktorého strede je svätica so závojom na hlave. V ruke drží kvet, resp. trojružu. Po jej ľavej strane je ružový ker. Druhé mladšie pečatidlo pochádza z 15. storočia V jeho poli je zobrazená sv. Alžbeta a kruhopis vyrytý gotickou majuskulou.²⁵

V r. 1463 vydal Matej Korvín pre mesto erbovú listinu s miniatúrou uprostred textu. Miniatura zobrazuje delený erb, v hornej polovici s skríženými mečmi, korunou a ružou (už červenou), dolná polovica erbu je tri razy červeno-strieborne delená.²⁶ Sv. Alžbeta sa z erbu vytratila, pamiatkou na ňu je možno ruža, pokiaľ nejde o heraldickú ozdobu.

FARNOSŤ A KOSTOL SV. KRÍŽA

V prvej zachovanej písomnej správe, v ktorej sa Kostol sv. Kríža spomína priamo, pochádzajúcej z r. 1383 sa uvádza, že na mieste dnešného Kostola sv. Kríža bola kedysi drevená kaplnka.²⁷ Podľa výsledkov urbanisticko-architektonického výskumu z r. 1977-1978 bol kostol postavený v 1. pol. 13. storočia pravdepodobne na mieste drevenej kaplnky, spomínanej v listine z r. 1383. V listine z r. 1329 je zachytený spor medzi spišským kanonikom Krištofom a Mikulášom - farárom z Kežmarku o desiatok z pôdy, ktorá kedysi patrila osadám strážcov a rybárov a ktorú teraz obrábajú Kežmarčania.²⁸ Osadu napriek tomu, že nebol realizovaný archeologický výskum, manželia Puškárovci kladú k zaniknutým slepým ramenám rieky Poprad na územie dnešného Starého trhu, o starobylosti tohto miesta

24 ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. č. 64.

25 NOVÁK, Jozef. *Pečate miest a obcí na Slovensku I (A-M)*. Krupina, 2008, s. 430.

26 KARTOUS, Peter - NOVÁK, Jozef - VRTEL, Ladislav. *Erby a vlajky miest v Slovenskej republike*. Bratislava: Obzor, 1991, s. 102.

27 ...quod ecclesia superior que nunc haberetur pro parochiali et principali ecclesia in dicto Forocaseorum ...tum adhuc capella extitisset lignea ... (ako „ecclesia superior“ je označený Kostol sv. Kríža). NAGY, Imre. *Codex diplomaticus patrius IV*. Budapes, 1867, s. 219-221.

28 ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 104.

svedčí už jeho názov. Kostol prestavali pred prvou polovicou 14. storočia pod vplyvom stavebno - kamenárskej dielne pôsobiacej v Levoči, o čom svedčia ostrohové a kružbové konzoly sakristie. Z tohto obdobia sa zachovala sakristia a niektoré kamenárske články, ako výklenkové pastofórium v severnej stene svätyne, či dnes voľne umiestnený svorník z klenby kostola. Kostol sv. Kríža sa v 14. storočí stáva mestským farským kostolom. Stalo sa tak pred r. 1368, keď sa Kostol sv. Alžbety, farský kostol Sasov, dostáva do správy lendackým mníchom - rehoľným kanonikom, strážcom jeruzalemského sv. Hrobu Pána.²⁹ Od r. 1383 bol horný Kostol sv. Kríža definitívne označovaný ako jediný farský kostol na území mesta a dolný Kostol sv. Alžbety ako jeho fília, pričom ešte existovali snaženia zo strany "starých farárov" preniesť patrocínium sv. Alžbety z dolného na horný kostol. Podľa rozhodnutia z r. 1383 mali si obidva kostoly ponechať svoje pôvodné patrocínia.³⁰ Najstarším menovite spomínaným správcom kostola sv. Kríža je farár Ján, ktorý tu pôsobil v r. 1399 - 1410. Chrám r. 1428 určite navštívili poľský kráľ Ladislav a uhorský kráľ Žigmund Luxemburský s predstaviteľmi kléru počas jednaní a podpísaní mierovej zmluvy. R. 1444 sa začala prestavba farského kostola sv. Kríža. Potvrdil to nielen spomínaný architektonický výskum z r. 1977 - 1978, ale najmä listina z r. 1444. V tejto listine sa uvádza, že biskup Juraj udelil odpustky všetkým, ktorí v určitých sviatkoch navštívia Kostol sv. Kríža a sv. Alžbety a prispjú na stavbu týchto kostolov.³¹ Rovnaký cieľ mali aj odpustkové listiny kardinála Jána z r. 1450, biskupa Izidora z r. 1463. R. 1490, keď biskup Michal udeľuje odpustky, sa hovorí o Kostole sv. Kríža ako znovu postavenom.³²

V r. 1462 získava daň mesta - cenzus rodina Zápoľských, ktorá sa zároveň stala najvýznamnejším sponzorom prestavby kostola. Podľa zachovanej korešpondencie sa títo ctitelia sv. Kríža intenzívne zaujímali o prestavbu chrámu a prispievali naň. Prestavba zväčšila chrám južným a východným smerom. Na stavbe chrámu sa podľa tradície podieľali majstri Šimon Bartolomej, majster Stanislav, Ján a Jakub Fáberovci. Niektorí z nich boli kežmarskými mešťanmi (Faberovci, Bartolomej). V začiatkoch prestavby chrámu farnosť spravoval farár Peter (1451-1478) a samotná fara bola podporená Zápoľským formou donácií (daň 8 florénov - zlatých z mlyna, mlyn aj s príľahlým pozemkom).

29 Podľa darovacej listiny z r. 1368 Kostol sv. Alžbety už nie je farským kostolom kežmarských Sasov a pod: „... ecclesiae nostrae parochialis...“ sa pravdepodobne rozumie Kostol sv. Kríža, pretože Kostol sv. Michala nebol zahrnutý do stredového mestského opevnenia a ako už bolo uvedené, tvoril vo vzťahu k mestu akési „predmestie“. P. Ratkoš tvrdil, že sa Kostol sv. Kríža stáva mestským farským kostolom už pred r. 1329. RATKOŠ, Peter. Vznik mesta a hradu Kežmarok. In *Československý časopis historický*, r. 13, 1965, č. 4, s. 570-577. Listina z r. 1329 je zachovaná len v konfirmácii Žigmunda, kráľa, z r. 1410. Konfirmácia bola vyhotovená na žiadosť Jána, lektora farského Kostola sv. Kríža z Kežmarku. Konfirmácia je ďalším dokladom, že Kostol sv. Kríža bol mestským farským kostolom, ale až z r. 1410. V texte listiny z roku sa ďalej spomína... Nicolaus plebanus de Kesmark... Z listiny sa nedozvedáme, v ktorom Kostole v Kežmarku Mikuláš pôsobil, ale môžeme predpokladať, že bol farárom toho istého kostola (v r. 1329) ako Ján, ktorý dal listinu z r. 1329 potvrdiť. Z uvedeného vyplýva, že Kostol sv. Kríža už na začiatku 14. storočia plnil funkciu mestského farského kostola. ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 11.

30 NAGY, Imre. *Codex diplomaticus patrius IV*. Budapest, 1867, s. 220.

31 WAGNER, Carolus. *Analecta. II.*, s. 59.

32 ... ecclesia sancte Crucis in civitate Kesmark de novo constructa ... ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 4.

Okrem Kežmarčanov a majiteľov hradu rodiny Zápoľských prispievali na prestavbu chrámu aj ďalší. V r. 1492 založil v záveti Tomáš Tarzcai de Tarkew (šarišský župan) základinu v sume 1000 zlatých, za ktorú bolo okrem iného mesto Kežmarok povinné pri Kostole sv. Kríža zamestnávať jedného kňaza alebo altaristu, ktorý bol podriadený farárovi a ktorý slúžil týždenne 7 omší (4 spievané a 3 tiché). V pondelok po sv. Trojici bolo potrebné odslúžiť zádušnú omšu za rodičov a všetkých synov Tomáša Tarczaiho. Na stavbu chrámu zrejme prispeli aj jeho dcéra Katarína a zať Krištof Warkocz, kapitán hradu a mesta Kežmarku, ktorí boli po svojej smrti vo svätyni chrámu pochovaní (náhrobok sa zachoval dodnes).

R. 1496 spravoval farnosť farár Ján, seniorom bol Štefan (zo Závady). R. 1510 dal richtár Antonius Hissner (uvádzaný aj ako Hitzner) prestavať kostolnú vežu. V r. 1515 - 1516 richtár Jacobus Lapidica dal postaviť zvonnicu (Glockenhaus).³³

V r. 1520 zastupoval Kežmarok v Bratstve povodia dolného Popradu farár Imrich. Farárom bol už r. 1507, keďže je o ňom zmienka v bulle Júliusa II. v kauze Stanislava de Abramovitz.³⁴

V r. 1521 zhorelo celé mesto a s ním kostol so zvonmi. Mesto vynaložilo v nasledujúcich dvoch rokoch za richtára Jána Meytznera na opravu strechy kostola a veže 332 zlatých. Takisto fara a škola boli čiastočne znova vystavené a z časti opravené. R. 1521 boli „presbytermi v novom chráme“ - zrejme obnovenom - Ján - senior; Valentín; Jakub; Juraj - altarista z Tharczayovskej základiny, kazateľ; Tomáš - altarista zo základiny Jakuba Theleho. V r. 1523-1524 za richtára Gregora Aurifabera boli na náklady mesta osadené zvony a hodiny na kostolnej veži. Strechu kostola vtedy pokryli medeným plechom.

V r. 1525 dalo mesto s richtárom Vavrincom Lánym prestavať kostolnú a zvonovú vežu a odliat' zvony (veľký zvon sa zachoval dodnes). Na postavenie lešenia a vytiahnutie zvonov bola uzavretá zmluva s Jurajom Omeszom zo Spišskej Belej.³⁵

V období od prestavby Kostola sv. Kríža v r. 1444 do začiatku reformácie r. 1531 bol nanovo zariadený interiér. Niekedy po r. 1460 postavili retabulum (oltárny nadstavec obsahujúci sochy, reliéfy, obrazy, prípadne relikvie) hlavného oltára, jedno z najväčších v tej dobe v Uhorsku. Oltár sv. Salvátora namaľovali medzi r. 1470 - 1480. V r. 1493 vznikli tabuľové maľby Oltára sv. Kataríny, ktoré sa zachovali dodnes. Oba tabuľové oltáre sú od r. 1879 vsadené do neogotických oltárnych architektúr. Nasledovali Oltár sv. Anny (dnes sa jeho ústredný reliéf sa nachádza v sakristii), Oltár sv. Mikuláša (zachovala sa socha sv. Mikuláša a sv. Šebastiána), Oltár Najsvätejšej Trojice (gotická tabuľová maľba sa nachádzala vo svätyni ešte r. 1803), Oltár Korunovania Panny Márie (zachoval sa reliéf, vsadený v r. 1911 do skrine neogotického oltára), Oltár sv. Jána Evanjelistu, Oltár sv. Barbory, Oltár sv. Doroty (z niektorého zo spomenutých dvoch oltárov pochádza socha svätice, ktorá je dnes umiestnená v presbytériu po pravej strane hlavného oltára.), Oltár sv. Kríža - umiestnený uprostred kostola so slávnym Ukrižovaným z dielne Majstra Pavla z Levoče a Oltár Panny Márie. Mnohé

33 GENERSICH, Christian. *Merkwürdigkeiten der königlichen Freystadt Késmark I. Caschau*, 1804.

34 WAGNER, Carolus. *Analecta...I. Viennae*, 1774, s. 71.

35 GENERSICH, Christian. *Merkwürdigkeiten... I.*

z oltárov vznikli v dielňach, ktoré pôsobili v Kežmarku koncom 15. a začiatkom 16. storočia. Z dielne kežmarských stolárskych majstrov: Šimona, Hansa Tischlera a ďalších pribudli lavice - stallá, ktoré stáli popri stenách chrámu. Rovnako dvere kostola boli umelecky vyrezávané. V interiéri sa nachádzal organ, keďže v mestskej knihe výdavkov je organista vedený už v r. 1490. V r. 1496 je uvedená ročná odmena 13 zlatých pre Gallusa - „za organ a hodiny“. Ďalší organisti sú menovite spomínaní v r. 1510 - Ján organista a v r. 1530 Matúš organista.³⁶

Povinnosť odovzdávať desiatok sa prvýkrát spomína v mestských výsadách z r. 1269.³⁷ Následne je písomne doložený už spomínaným sporom z r. 1329, keď Kežmarčania zaujali územie, ktoré kedysi patrilo dedinám strážcov a rybárov. Spišský kanonik - lektor Krištof si nárokuje na desiatok z tejto pôdy, ktorý si neprávom privlastnil Mikuláš, farár z Kežmarku.³⁸ R. 1423 dochádza k dohode medzi Spišskou Kapitulou a radou mesta Kežmarok, mesto sa zaviazalo platiť desiatok vo výške 110 zlatých a troch centov soli ročne.³⁹

V zoznamoch desiatku z r. 1447, 1511, 1542 a v daňovej knihe z r. 1542 - teda už z čias reformácie - sú daňovníci odovzdávajúci desiatok rozdelený do dvanástich mestských obvodov, výmer zdanenej pôdy je daný v ertachoch (ertach). Za každý ertach zdanenej pôdy vyrubovali majiteľom ornej pôdy a domu určitý počet denárov. R. 1557 zaplatili za 1 ertach 3,1 denára, za 4 ertachy 13,1 denára, za 9 ertachov 30 denárov. Desiatok platili na deň sv. Uršuly - 21. októbra a na deň sv. Doroty - 6. februára.⁴⁰

Začiatky reformácie v meste sú spojené s príchodom kňaza Juraja Leudischera v r. 1530, kedy bol mestskou radou zvolený za miestneho farára. Dňa 26. septembra 1531 farár Ermolaus mu odovzdal inventár fary. Jeho príchodom mesto spontánne prešlo k učeniu doktora Martina Luthera a až do roku 1653 tu nebol katolícky kňaz.

Pre úplnosť je potrebné sa zmieniť ešte o ďalšom objekte na území stredovekého Kežmarku, súvisiacom s katolíckou cirkvou. Bola to „špitálska“ Kaplnka Najsvätejšej Trojice. O jej vzniku hovorí zachovaná korešpondencia medzi Zápoľským a mestom Kežmarkom a medzi Jakubom Thelem a mestom. R. 1467 Jakub Thele z Paňovy, kapitán hradu Czorstyn, postavil pri kostole sv. Kríža špitálsku (Ecclesia Hospitali) Kaplnku Najsvätejšej Trojice. Nie je však celkom jasné, či sa jednalo o špitálsku kaplnku postavenú na novom mieste alebo na mieste staršej pôvodnej kaplnky, nakoľko už v listine z r. 1464 sa spomína kaplán špitálskeho kostola.⁴¹

V liste Imricha Zápoľského majiteľa kežmarského hradu mestskej rade z r. 1467 sa nariaďuje, aby bolo zabránené Thelemu zmienenú kaplnku postaviť. O zložitom vzťahu Zápoľského a Theleho svedčia fakty, že Zápoľský v tom istom roku dlhoval Thelemu 140 zlatých a po dva roky Zápoľský daroval jednoročnú dávku mesta Jakubovi „z Paňovy“ za jeho

36 LIPTÁK, Johann. Geschichte des evangelischen Lyzeums A. B. in Kesmark. Kežmarok : Sauter, 1933, s. 6-7.

37 ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 11.

38 ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, perg. 104.

39 ...centis decem floris auri...cum tribus centencuris salis... ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, pap.č. 11.

40 ŠA Le-pob. Poprad, MM-K, I B-14, s. 16-20, I B-22, s. 73-79, I B-29, s. 88-93, I B-31, s. 10.

41 "Et de illis - - florenis diffalcantur 100. floreni Capellanis Ecclesiae Hospitalis, Item Plebano ex donatione Domini Generosi flor.8. Item hospitali hic in Civitate ex donatione Domini Generosi flor. 12. diffalcantur Flor. 9." In WAGNER, Carolus. *Analecta... II.*, s. 106.

zásluhy. Jakub Thele a Ján Smolick r. 1469 fundačnou listinou darovali mestu 300 zlatých na vydržiavanie kaplána kaplnky. Kaplán mal dostávať ročne 20 florénov.

Zoznam známych mien rímskokatolíckych kňazov v Kežmarku do r. 1531:

1. 1329 Mikuláš - farár
2. 1348 Eberhard farár
3. 1361 Alard - farár sv. Alžbety
4. 1368 páter Eberhardus - sv. Alžbeta
5. 1383 Ján farár
6. 1392 Mikuláš - rektor Kaplnky sv. Alžbety,
7. 1399 Ján - plebán kežmarského kostola
8. 1405 Ján - farár Kostola sv. Kríža⁴²
9. 1410 Ján - rektor a plebán farnosti sv. Kríža
10. 1434 Štefan - farár⁴³
11. 1449 Juraj z Bardejova - farár Kostola sv. Michala
12. 1451 Peter - farár
13. 1455 Lazar - farár Kostola sv. Alžbety
14. 1465 Peter - plebán (donačná listina I. Zápoľského z r 1465)
15. 1469 a v r. 1475 František - kaplán špitálskeho kostola;
16. 1471 Ján Plessner - senior Kaplnky Najsv. Trojice
17. 1474 Henrich - kaplán Kaplnky Najsv. Trojice
18. 1477 Ján - farár u sv. Alžbety
19. 1478 Peter - plebán sv. Kríža
20. 1482 Peter Samor - rektor Kaplnky Najsv. Trojice
21. 1490, 1491, 1494 Štefan zo Závady - senior Kaplnky Najsv. Trojice
22. 1496 Štefan - senior Kostola sv. Kríža
23. 1496 Ján - plebán
24. 1507 Stanislav Abramovič - kaplán Kaplnky Najsv. Trojice
25. 1520 Imrich - farár, Benedikt zo sv. Michala, Ján - rektor Kaplnky Najsv. Trojice
26. 1521 „presbyteri v novom chráme“: Ján - senior; Valentín; Jakub; Juraj - altarista (z Tharczayovskej základiny), kazateľ; Tomáš - altarista (základiny Jakuba Thele)
27. 26.9.1531 Ermolaus - farár odovzdal inventár fary do rúk Juraja farára (Leudischera), spomenutí sú aj Valentín - farár sv. Alžbety a Jakub - kaplán.

DEJINY CIRKVI V OBDOBÍ REKATOLIZÁCIE, PRÍCHOD RÁDU PAVLÍNOV (1654 - 1786)

42 LIPTÁK, Johann. *Geschichte...*, s. 5,

43 LIPTÁK, Johann. Zinsregister der Stadt Käsmark vom Jahre 1434. In *Süddeutsche Archiv* 2. Band, 1. Halbband, 1959, s. 3-11.

V r. 1650 mesto Kežmarok z vd'aky za pomoc pri rokovaniach mesta s cisárom v snahe oslobodiť sa od rodiny Thökölyovcov, venovalo rímskokatolíckej cirkvi na ulici vedúcej k hradu tri meštianske domy. Na ich mieste bol postavený v r. 1654 kostol s farou. Kanonická vizitácia z r. 1656 ho popisuje ako veľmi skromný. Mal len drevený strop a malú vežičku s dvoma zvonmi. Zo severnej strany ku kostolu priliehala fara. R. 1655 sa v Kežmarku po 124 rokoch stal prvým katolíckym farárom Martin Michalecz.

V r. 1663 - 1668 tu pôsobil Andrej Berzeviczy. Rovnako ako jeho predchodca svedčil pri sporoch proti Thökölyovcom.

Od r. 1668 do r. 1670 bol farárom Ján Capistranus. R. 1670 preberá farnosť na pozvanie Juraja Bársonyho - varadínskeho biskupa a spišského prepošta Rád pavlínov. Jeho priorom a farárom bol páter Ladislav Majthényi.

Rád pavlínov (plný názov Rád Svätého Pavla Prvého Pustovníka „Ordo Sancti Pauli Primi Eremitae“) založil na území Uhorska blahoslavený Eusebius. R. 1262 získal Rád požehnanie od pápeža Urbana IV. R. 1308 pápež Klement V. potvrdil pre Rád regulu sv. Augustína a o rok neskôr prvé konštitúcie Rádu. Najväčší rozkvet Rád zažil začiatkom 16. storočia, keď v Európe, dokonca vo Svätej zemi a v Egypte v ôsmich provinciách existovalo 300 kláštorov. Porážka uhorskej armády a zabratie veľkej časti Uhorska Turkami po bitke pri Moháči v r. 1526 zapríčinilo Rádu ťažkú ranu. Spustošené boli desiatky kláštorov s ich archívami, knižnicami. A k tomu prišiel nástup reformácie. Obnova Rádu v polovici 17. storočia bola spojená so zmenou pustovnícko - kontemplatívneho života na kontemplatívne - apoštolský. Najvýznamnejším centrom Rádu sa stala Jasná Hora v poľskej Čenstochovej. V Uhorsku bolo centrum v Mariánke pri Bratislave, kde sa nachádzalo sídlo generála Rádu.

Dňa 24. septembra 1673 na základe nariadenia Juraja Szelepcsényiho, ostrihomského arcibiskupa, bol farský Kostol sv. Kríža, dovtedy spravovaný evanjelickou cirkvou, odovzdaný do rúk pavlínov. Okolnosti násilného odňatia kostola evanjelikom farbisto opisuje Christian Genersich vo svojich Dejinách Kežmarku. Pohľad z druhej strany s rovnako citovo zafarbeným vykreslením útokov „luteránov“ poskytuje Emil Kisbán vo svojej Histórii rádu Pavlínov v Uhorsku.⁴⁴ Katolíci prevzali aj hradnú kaplnku. Po krátkom „obsadení“ kostola a fary znova 21. júna 1674 úradne preberá cennosti farského Kostola sv. Kríža prepošt Juraj Bársony.

R. 1675 Juraj Szelepcsényi odovzdal kežmarským pavlínom správu farností v Huncovciach, Veľkej Lomnici, Krížovej Vsi, Strážkach a Rakúsoch. Dňa 11. marca 1678 zanechal závetom katolíckej kaplnke v Kežmarku Andrej Berzeviczy kustód, spišský kanonik a bývalý kežmarský farár 1000 zlatých dukátov.

R. 1677 vzniká z popudu pavlínov katolícka škola, do Kežmarku prichádza učiteľ Joachim Bogosin, ktorý učí latinčinu, nemčinu, dobovú slovenčinu (Böhmisch Sprach),⁴⁵

44 KISBÁN, Emil. A magyar pálosrend története I. Budapest: Pálos kolostor, 1938-1940, s. 302, 303, 306, 307-308, 321, 328.

45 LIPTÁK, Johann. Geschichte des evangelischen Lyzeums A. B. in Kesmark. Kežmarok : Sauter, 1933, s. 67.

matematiku a hudbu. Škola mala určite viac slovenských študentov než nemeckých, ale nemala dlhé účinkovanie.

V r. 1683 - 1687 v období proticisárskeho povstania kežmarského rodáka Imricha Thökölyho zase farský kostol spravovali evanjelici a v r. 1687 sa opäť navrátil pavlínom. Podľa rozhodnutia z r. 1688 mali byť kostol a fara opravované mestom.

Kostol sa znova dostal do rúk evanjelikov počas povstania Františka Rákócziho II., a to od 15. októbra 1705 až do obsadenia mesta cisárskymi vojskami dňa 12. decembra 1709. Odvtedy zostal natrvalo v správe katolíckej cirkvi. Podľa superintendentskej vizitácie Jána Schwarza z 28. októbra 1709 bolo vo farskom kostole 14 oltárov (štrnásť bol „zrútený“), dva organy, z toho väčší bol zničený.

V r. 1700 - 1707 farnosť spravoval páter Augustín Huatovitch, farár; 1707 - 1708 páter Anselmus Klampfel, farár; 1708 - 1710 páter Weiskopf, farár; 1710 - 1714 páter Michal Baumann, farár.

Ešte v r. 1710 sa s ťažkosťami pre nedostatok žiakov obnovila katolícka škola v réžii pavlínov, kvôli epidémii moru však musela pauzovať. Po čase sa zmenila na katolícke gymnázium, ktoré s určitosťou existovalo počas 18. storočia a zrejme aj neskôr. Žiaľ, osud tejto školy nie je spracovaný a materiály - ak ešte existujú - sa nachádzajú na neznámom mieste. O výzore školy, ktorá sídlila v prízemnej budove oproti malému vchodu do Kostola sv. Kríža, vieme z diela Juraja Bohuša.⁴⁶ V opise školy píše, že na fasáde je zdobená mnohými nemeckými (!) mravoučnými nápismi, pričom ich aj cituje. Je prekvapujúce, že sa nejednalo o náboženské texty, ale nápisy zrejme pochádzali z doby, keď sa v nej nachádzala mestská evanjelická škola, o čom svedčí aj mestský erb nad vstupným portálom. Školu v druhej polovici 18. storočia presunuli do budovy pristavanej k zvonici, na mieste bývalej Kaplnky Najsv. Trojice, kde existovala do I. svetovej vojny už ako katolícka ľudová škola.

V r. 1714 - 1718 spravoval farnosť páter Augustín Mayer, farár. Na základe ním zaslaných sťažností biskupovi Jánovi Sigrayovi poveril biskup Jána Peltza a Štefana Loviskovicsa zriadením inkvizície, čím pobúrili prevažne evanjelické mesto. Tieto snahy napokon neboli úspešné.

V prvej tretine 18. storočia spravovali farnosť ďalší pavlínski pátri: 1718 - 1720 Jozef Zayler (Zeilner), farár; 1720 - 1722 Ladislav Shajmon (Sheimann), farár; 1722 - 1726 Anton Valentovics, farár; 1726 - 1728 Jakub Sayer, farár; 1728 - 1731 Benkovics, farár.

V r. 1728 vznikla Kongregácia Najsvätejších piatich rán Krista Pána, schválená pápežom Benedictom XIII.

V r. 1731 - 1734 viedol farnosť páter Augustín Pinterits, farár. Dňa 30. júna 1731 Ján Peltz, spišský prepoš, dal vyhodiť cínové rakvy s pozostatkami rodiny Thököly z ich hrobky v Kostole sv. Kríža.

Podľa vizitácie prepošta Peltza sa nachádzali v chráme tieto oltáre: 1. Hlavný oltár sv. Kríža, 2. Oltár sv. Anny, 3. Oltár sv. Pavla Pustovníka, 4. Oltár Nanebovzatia Panny Márie, 5.

⁴⁶ BOHUS, Georg. *Historisch - geographische Beschreibung des in Oberungarn berühmtesten Zipser Landes*. Kežmarok : Sauter 1919, s. 100-101.

Oltár sv. Mikuláša, 6. Oltár sv. Kataríny, 7. Oltár sv. Jána Nepomuckého, 8. Oltár Najsvätejšej Trojice, 9. Oltár sv. Salvátora, 10. Oltár sv. Jána Evanjelistu, 11. Oltár sv. Barbory - poškodený, 12. Oltár sv. Doroty - poškodený, 13. sv. Kríž - umiestnený uprostred, 14. Oltár Panny Márie.

R. 1732 Gabriel Erdődy, jágerský biskup, požehnal nový malý zvon, osadený vo zvonici pri kostole.

V r. 1734 - 1745 spravoval farnosť páter Primus Felicianus, dekan, farár. V r. 1741 malý kostol spolu s veľkou časťou Hradnej ulice vyhorel. Dňa 18. mája 1743 za 26 zlatých boli zhotovení a osadení anjeli nad a pod miestom pre obraz Panny Márie v malom kostole.⁴⁷ Dňa 8. júna 1743 Felician Micklovics, spišský kanonik a spolubrat rádu pavlínov odkázal v záвете konventu 100 uhorských zlatých. 20. augusta toho istého roku pokryli strechu slovenského kostola na Hradnej ulici škridlou a 29. septembra bol oltár Panny Márie vo farskom znova pozlátený na náklady Mikuláša Korponayho. Taktiež bolo v kostole zriadené nové tabernákulum za 6 zlatých.

V r. 1745 - 1750 spravoval farnosť páter Jozef Tzezely (Czeczely), prior, farár. V roku jeho nástupu sa začala oprava - prestavba fary, ktorú realizovalo a aj financovalo mesto Kežmarok.

Dňa 24. apríla 1747 bol položený základný kameň novostavby zhoreného slovenského kostola (Die sanCtI georgII posItVs LapIs a patrIbVs paVLInIs plaE VeneretIonI beatae VIrGInIs MarIae)

Dňa 29. septembra 1748 bola konečne dokončená prestavba a rozšírenie fary. Po prestavbe mala fara dva trakty so šiestimi izbami a jednou komorou, dole refektár, špajzu, kuchyňu a jednu izbu pre hostí. Všetky miestnosti ako aj chodby boli zaklenuté.

V r. 1749 pokračovala prestavba slovenského kostola, pričom sa na stavbu použili aj kamene z ruín - vyhorených traktov Thökölyovského hradu.

V r. 1750 - 1757 spravoval farnosť páter Vavrínek Ivantchich prior, farár. Historik pavlínskeho rádu Emil Kisbán ho vyzdvihuje ako významného misionára a kazateľa. Počas jeho pôsobenia r. 1751 stotník Jozef Čížik daroval na stavbu kostola 114 uhorských zlatých.

R. 1752 gróf Mikuláš Csáky - ostrihomský arcibiskup - úradne odovzdal hradnú kaplnku do rúk katolíckej cirkvi (rádu pavlínov), ako bolo rozhodnuté vládnu komisiou už v r. 1745.⁴⁸ Je to prekvapujúco neskorý dátum, pretože už 3. mája 1718 šli katolíci v procesii prvýkrát do hradnej kaplnky.⁴⁹

47 Všetky údaje o stavebných aktivitách rádu pavlínov vychádzajú z Documenta Artis Paulinorum. KOVÁCS, Sándor. *Documenta artis Paulinorum. 1. füzet. A magyar rendtartomány monostorai, A-M. Az anyagot gyűjtötte: Gyéressy Béla. A bevezetés és az egyes fejezetek előszavát írta: Hervay Ferenc.* Budapest, 1975 s.198-208; údaje o pavlínskych kňazoch sa opierajú Genersichové údaje z jeho *Merkwürdigkeiten der königlichen Freystadt Késmark ...* s korekciou podľa účtovných záznamov v archíve FÚ RKC v Kežmarku.

48 KOVÁCS, Sándor. *Documenta artis Paulinorum*, s. 204

49 (BUCHHOLTZ, Georg). *Historischer Geschlechtsbericht (Familienkronik) von Georg Buchholtz, den Älteren, nebst einem Auszuge aus dem Tagebuche seines Sohnes Jakob Buchholtz.* Budapest : Luther Társaság, 1904.

V r. 1754 bola vykonaná Mikulášom Csáky, ostrihomským arcibiskupom, kanonická vizitácia. Podľa nej bolo v Kostole sv. Kríža 13 oltárov. Z relikvií mal kostol len čiastku zo sv. Kríža s aprobáciou. Kaplnka Najsvätejšej Trojice bola v tom čase v zúboženom stave, bez okien a nutne potrebovala opravu. Omša v nej sa slúžila len jedenkrát ročne, v deň zasvätenia kaplnky. Slovenský kostol bol v prestavbe, preto vizitácia v ňom nebola vykonaná

V r. 1755 Ján Borsay, kanonik Spišskej Kapituly, spolubrat rádu, venoval 100 rýnskych zlatých na stavbu slovenského kostola. Rovnako Mária Terézia Františka, vdova po krajčírovi Vavrincovi Kajetánovi, zanechala v testamente 100 rýnskych zlatých pre oltár Navštívenia Panny Márie v „Slovenskej kaplnke“, rúcha, obrazy, 400 rýnskych zlatých pre potreby apoštolských misií pavlínov a samotnému kežmarskému konventu 1000 rýnskych zlatých.

V r. 1756 bol slovenský kostol pokrytý červenou škridlou, priečelie vyzdobené maľovaným obrazom Nepoškvrneného počatia a znakom rádu a sprievodným textom: Palma, Leo, corvus felix annunciat omen, Turmas Paulinas haec monumenta dabunt. Palma viret, corvus fert panem, stantque leones, Caetera de facto numina sola ferent.

Pri ukončení stavby bola veľká slávnosť za účasti magistrátu, ktorý daroval kríž ozdobený 16 pozlátenými hviezdami a spočívajúci na pozlátenom glóbe.

V r. 1757 - 1759 spravoval farnosť páter Jozef Hirsch, prior, farár. V r. 1757 Ján Borsay, spišský kanonik, pavlín, určil pre vyzdobenie oltára sv. Jozefa 100 rýnskych zlatých. V r. 1758 Matej Podhoranský dal na opravu sochy sv. Jána Nepomuckého v kaplnke pri moste cez rieku Poprad 60 rýnskych zlatých.

Ďalej spravovali farnosť títo pátri: v r. 1759 - 1760 p. Vojtech Rosman, prior, farár; v r. 1760 - 1763 Euzébius Shöffmann, prior, farár; v r. 1763 - 1764 Jakub Mahr, prior, farár a v r. 1765 - 1771 Ambróz Suppin, prior, farár.

V novembri 1767 bola uzatvorená s mestským magistrátom zmluva na prestavbu malého- slovenského kostola za 1000 rýnskych zlatých. Kostol mal dostať novú sakristiu, kryptu, klenbu, podlahu z diagonálne uložených štvorcových dlaždíc, murovaný oltár so štyrmi okrúhlymi stĺpmi a dvoma kamennými stupňami k oltárnej menze. V apríli 1768 už boli začaté práce na krypte a nanovo bola postavená sakristia. V marci 1770 bol postavený chór, v apríli začali práce na hlavnom oltári a v júni položili základy dvoch bočných oltárov. Dňa 1. decembra 1772 bol dokončený hlavný oltár.⁵⁰

R. 1768 bolo pre mestský kostol umelecky zhotovených 12 svietnikov za 90 rýnskych zlatých.

V kežmarskom konvente (škole?) pôsobilo v r. 1770 9 pátrov, 1 profesor rétoriky, 1 profesor syntaxe, 1 profesor principiorum (pre začiatočníkov).

V r. 1771 - 1777 viedol farnosť páter Jakub Frölich, prior, farár. Dňa 20. júna 1776 bola zhotovená kazateľnica v „dolnom“ (slovenskom) kostole. Pri jej výzdobe použili časti staršej ornamentálnej a figurálnej výzdoby pochádzajúcej z druhej polovice 17. storočia. Dňa 5.

50 Hlavný oltár vytvoril kežmarský rodák sochár Ján Feg. Zaujímavým detailom je, že podľa záznamu v matrike kurátor kostola Navštívenia P. Márie Martin Szklenár bol svedkom pri Fegovom sobáši 3. októbra 1772. O Fegoví pozri GROCHOLA, Jaroslav. Ján Feg. In BARÁTHOVÁ, Nora et al. *Osobnosti Kežmarku*. Kežmarok : JADRO, 2009, s. 85-86

novembra 1777 v budove katolíckej školy pri zvonici (vznikla prestavbou na mieste bývalej Kaplnky Najsv. Trojice) spievali Veni sancte 2 profesori a 100 žiakov. Podľa kanonickej vizitácie z r. 1803 škola mala jednu miestnosť, komoru a na poschodí sklad. Podľa Emila Kisbána obsahovala knižnica kežmarského rádu pavlínov 1000 zväzkov.⁵¹

V r. 1777 - 1797 riadil farnosť páter Matúš Stahel, prior, farár. V r. 1779 bolo podľa vizitácie vo farskom Kostole sv. Kríža 10 oltárov, ubudli Oltár sv. Doroty, Oltár sv. Jána Evanjelistu, Oltár sv. Kataríny a Oltár sv. Salvátora. Posledné dva sa však paradoxne zachovali dodnes. Odpustky na základe rozhodnutia pápeža Klementa XIV. sa viazali k nedeli Umučenia Pána a k sviatku Najsvätejšej Trojice. Na fare boli 4 kapláni, dvaja nemeckí: páter Leopold Kampl, páter Ferdinand Castely a dvaja slovenskí: páter František Priskas a páter Martin Paulíny.

V júli 1781 opravili dvere do sakristie, nad ňou sa opravilo oratórium a v celom kostole obnovili poškodené maľby. Opravená bola aj hradná kaplnka a znova vymalovaný refektár.

Počas tohto obdobia sa pochovávalo okolo Kostola sv. Kríža a Kaplnky Najsv. Trojice do kostolnej krypty. Ďalší cintorín bol pri bývalom Kostole sv. Michala na Michalskom vršku.

Procesie sa konali na deň sv. Marka (25. apríl), v Prosebné dni, na sviatok Božieho tela, Očisťovania Panny Márie (2. februára), na Kvetnú nedeľu a na Vzkriesenie (t.j. Bielu Sobotu).

Regenschori - rektor chóru (zbornajster, prípadne aj organista) bol v r. 1779 Jozef Fridmanszky, kantorom bol Jozef Pavlík, organistom Pavol Vaisz a zvonárom Martin Marhey. Rektor dostával týždenne 7 zlatých, kantor a rovnako organista po zlatke a 50 grajciarov. Zvonár 72 grajciarov, diskantista 30 grajciarov. Okrem toho rektor dostával ročne od mesta 8 meríc pšenice, kantor 8 meríc pšenice, organista 16 meríc pšenice a zvonár 8 meríc jačmeňa. Za pohreb dospelého tak katolíka ako nekatolíka; s celou školou (scholou) dostal rektor 22 polturákov a kantor 11 polturákov, kostolník 7 polturákov, za pohreb dieťaťa za účasti žiakov školy dostal rektor 15 polturákov, kantor 9 polturákov, kostolník 6 polturákov. Za pohreb dospelého s polovičnou účasťou žiakov školy dostal rektor 10 polturákov, organista a kostolník 5 polturákov. Za pohreb dieťaťa s polovičnou účasťou žiakov školy mal kantor 7 polturákov a jednu grešlu, organista s kostolníkom taktiež po 7 polturákov a jednej grešli. Rektor popritom dostával (oddávna) od mesta za spev 36 uhorských zlatý, kantor 22, organista 22 a zvonár 8. Od farnosti dostal organista ročne 4 uhorské zlaté, zvonár 3 a jeden ríšsky zlatý za veľkonočnú scholu -zbor.⁵² Kým v r. 1730 mala farnosť 831 a v r. 1751 1017 veriacich⁵³, podľa kanonickej vizitácie z r. 1779 bolo v Kežmarku 1093 dospelých obyvateľov a 525 detí rímskokatolíckeho vierovyznania. Počet evanjelikov augsburského vierovyznania predstavoval 1506 dospelých a 825 detí.⁵⁴

DEJINY CIRKVI PO TOLERANČNOM PATENTE A ODCHODE PAVLÍNOV

51 KISBÁN, Emil. A magyar pálosrend története II. Budapest: Pálos kolostor, 1938-1940, s. 201.

52 *Visitatio Ecclesiae Libere Regialis Civitatis Kesmarkiensis, 1779*, s. 14-15.

53 KALAVSKÝ, Michal. *Národnostné pomery na Spiši v 18. storočí a v 1. polovici 19. storočia*. Bratislava: Národopisný ústav SAV, 1993, s. 52-53.

54 Tamtiež, s. 14.

R. 1781 vydal cisár Jozef II. Tolerančný patent, ktorým zrovnoprávnil v Uhorsku všetky vierovyznania. Jeho pričinením bol r. 1786 bol v Uhorsku zrušený medzi inými rádmi aj Rád pavlínov. Páter Matúš Stahel však ostal farárom v Kežmarku a jeho štyria spolubratia pôsobili naďalej ako kapláni.⁵⁵ Archív pavlínskeho rádu bol odvezený do Budapešti, kde je dnes súčasťou Univerzitnej knižnice.

V nasledujúcom r. 1787 pri katastrofálnom požari mesta zhorela strecha farského Kostola sv. Kríža a zničený bol aj slovenský Kostol Navštívenia Panny Márie na Hradnej ulici, ktorý potom stál bez strechy a okien s preborenou klenbou nasledujúcich 14 rokov. Dňa 28. februára 1787 udelil pápež Pius VI. plnomocné odpustky, ktoré sa viazali k Nedeli Umučenia Pána (týždeň pred Kvetnou nedeľou).

V r. 1791 istý Mucsinsky, občan Krakova, venoval 5 zlatých na opravu Kaplnky Kristovho pádu pod Krížom, stojacej pri križovatke na Rakúsy. Okrem drevenej sochy Krista nesúceho Kríž boli vo vnútri kaplnky obrazy Kladenia Krista do hrobu, Oplakávania, bičovania, Bolestnej Márie, sv. Petra a Márie Magdalény.

Dňa 16. februára 1797 sa stal farárom Karol Planitz. Narodil sa 13. marca 1764 vo Veľkej pri Poprade. Vzdelanie dosiahol v Budíne a na generálnom seminári v Bratislave a v r. 1788 bol vysvätený za kňaza. Do Kežmarku prišiel z Kacvinu, kde pôsobil ako farár od r. 1794. R. 1806 sa stal titulárnym spišským kanonikom. V Kežmarku začal viesť kroniku farnosti (*Historia Domus*).⁵⁶ R. 1797 bola zhotovená nová strieborná z časti pozlátená monštrancia s cherubínom, na ktorú venoval biskup Ján Révay 158 zlatých a 13 grajciarov. Veriaci prispeli sumou 29 zlatých 55 grajciarov, z cirkevnej pokladnice išlo 314 zlatých a 38 grajciarov. Celkové náklady na monštranciu dosiahli 502 zlatých 45 grajciarov. Okrem tejto monštrancie bola v pokladnici aj menšia medená s pozlátenou nohou a hornou časťou zo striebra, v ktorej boli časti sv. Kríža. Kalichy boli 3 veľké z pozláteného striebra s patenami a jeden malý s patenou, taktiež z pozláteného striebra. Cibórium bolo jedno nové z pozláteného striebra, zhotovené zo starej monštrancie, druhé menšie s medenou nohou, horná časť bola strieborná a celé bolo pozlátené. K náčiniu patrilo 5 strieborných pixíd (schránok na konsekrovanú hostiu) a 2 kadidelnice. K strieborným klenotom patrili 2 koruny na oltároch Nanebovzatia Panny Márie a na oltári Panny Márie Pomocnice; jeden strieborný pacifikál so 4 českými granátmi.

Dňa 1. júna 1799 bola opravená kaplnka Kristovho pádu pod Krížom potom, čo na ňu prispel vdovec Michal Haasz sumou 19 zlatých a 40 grajciarov.

R. 1801 bol Kostol Navštívenia Panny Márie čiastočne opravený na náklady mesta. Podľa kanonickej vizitácie v r. 1803 mal kostol tieto oltáre: veľký Navštívenia Panny Márie a dva malé: Oltár sv. Jozefa - ženícha a Oltár sv. Pavla - Pustovníka. Organový pozitív mal 9 registrov.

V r. 1802 bol odliaty stredný zvon na náklady mesta Kežmarok. Konsekrovaný bol v decembri jeho excelenciou diecéznym biskupom Jánom Révayom.

55 KISBÁN, Emil. A magyar pálosrend története II. Budapest: Pálos kolostor, 1938-1940, s. 515.

56 GROCHOLA, Jaroslav. Karol Planitz. In BARÁTHOVÁ, Nora et al. *Osobnosti Kežmarku*. Kežmarok : JADRO, 2009, s. 226

V tomto období sa konali nedel'né bohoslužby vo farskom kostole nasledovne: Ráno o 7. hodine bola tichá omša v slovenskom jazyku a o 9. hodine slávnostná omša v nemeckom jazyku. Vešpery o 2. hodine popoludní boli slávené v II. Veľkonočnú nedeľu a vo Sviatok všetkých svätých. Pochovávalo sa na spoločnom mestskom cintoríne za mestom s murovanou bránou -jedna strana bola vyhradená katolíckej a druhá evanjelickej cirkvi.

R. 1803 boli kaplánmi 35 ročný František Schubert a 28 ročný Ján Mateiszky. V tom istom roku rektor Jozef Fridmanski dostával ročne 115 zlatých 48 grajciarov, kantor Jozef Pavlík 83 zlatých 20 grajciarov a rovnako dostával aj organista Pavol Vaisz. Zvonár Martin Petrík dostával 92 zlatých ročne a „turnerius“ - strážca na veži Ignác Hader 116 zlatých 40 grajciarov. Farnosť mala 1724 veriacich.

R. 1809 Karol Planitz odišiel na svoje posledné pôsobisko do Ľubice a r. 1814 sa stal prepoštom. Zároveň bol aj dekanom kežmarského dištriktu.

V Kežmarku na jeho miesto nastúpil 49 ročný Hieronym Krebb. Študoval v Pešti a Prešporku, vysvätený bol r. 1789. Do Kežmarku prišiel z miesta kaplána v Tvarožnej, kde pôsobil dva a pol roka. Do funkcie farára bol uvedený 18. januára 1810 a v Kežmarku zotrval celých 37 rokov. Pochovaný bol v krypte farského Kostola sv. Kríža.

R. 1821 bývalý kežmarský farár Karol Planitz inicioval a spolufinancoval generálnu obnovu kostola Navštívenia Panny Márie v Kežmarku.

Podľa kanonickej vizitácie z r. 1832 dostával organista Alojz Schoen (35r.) 83 zlatých 20 grajciarov, za školské služby 8 zlatých, k tomu mal záhradu veľkú 232 siah a byt v dome. Podľa vizitácie bol vo svojom umení magister, mal dobré mravy a voči ľuďom sa choval mierne. Rektorom chóru bol Alojz Knauer, 27 ročný, kantorom bol Karol Müller, 29 ročný. V r. 1832 bolo vo farnosti 1793 veriacich. V r. 1850 sa k rímskokatolíckej cirkvi hlásilo 1714 obyvateľov Kežmarku, grekokatolíkov bolo 13.⁵⁷

Od 17. novembra 1847 do r. 1867 bol farárom Imrich Michálik. V spolupráci s kežmarským rodákom kňazom a historikom Dr. Jánom Vajdovszkým a Viktorom Myskovszkým iniciovali a začali veľkú opravu farského kostola. R. 1868 bol zhotovený nový hlavný oltár, do ktorého poňali časti pôvodného oltára, ktoré nanovo prepolychrómovali. Sochu sv. Jána Evanjelistu vyrezal kežmarský rezbár Gustáv Adolf Weiss.

Nasledujúcimi správcami farnosti boli: v r. 1868 - 1869 Štefan Jaczko, v r. 1869 - 1873 Július Deutsch a v r. 1873 - 1884 Štefan Košťalik, opát, dekan, ktorý dal zhotoviť neogotickú oltárnu architektúru pre gotické krídlivé oltáre sv. Salvátora a sv. Kataríny.

V r. 1885 - 1891 v Kežmarku pôsobil Ladislav Babura (29. október 1844 Spišská Nová Ves - 11. september 1892 Kežmarok). Za kňaza bol vysvätený r. 1868. Pôsobil vo Veľkom Slavkove, od r. 1885 bol farárom v Kežmarku. V roku 1889 sa stal titulárnym prepoštom. Svoju literárnu činnosť rozvíjal hlavne v oblasti náboženskej a regionálnej histórie. Vo farskom archíve sa zachoval jeho rukopisný náčrt dejín farnosti a kostolov v Kežmarku. Bol členom Spišskej uhorskej spoločnosti, Uhorskej historickej spoločnosti, spoluzakladateľom tatranskej odbočky Uhorského turistického spolku a predsedom odbočky Červeného kríža v Kežmarku.

Ako titulárny prepošť mal oprávnenie používať mitru a berlu, ktoré sa dodnes zachovali a sú uchovávané na fare.⁵⁸

V r. 1891 - 1909 bol dekanom a farárom František Lauřík. Podľa schématizmu spišskej diecézy bolo v r. 1903 vo farnosti 2599 veriacich. Ku gréckokatolíckej cirkvi sa hlásilo 166 obyvateľov. V r. 1909 začal viesť farnosť Ján Janečko (1. február 1879 Klčov - 7. jún 1957 Spišská Kapitula), ktorý tu pôsobil 41 rokov, čím sa stal asi najdlhšie účinkujúcim kňazom rímskokatolíckej cirkvi v Kežmarku. Za kňaza bol vysvätený 1. júla 1901. Po kaplánke na viacerých miestach prišiel r. 1906 do Kežmarku ako kaplán k dekanovi Františkovi Lauříkovi. Od r. 1907 bol administrátorom v Slovenskej Vsi, ale už r. 1908 sa znova vrátil za kaplána do Kežmarku, kde sa od r. 1909 stal administrátorom a napokon v r. 1911 farárom. R. 1927 mu bol udelený titul čestného kanonika.

"Okrem poslania duchovného pastiera sa staral aj o pozdvihnutie kultúrnej a náboženskej úrovne mládeže i veriacich. Ján Janečko patril k dlhoročným predsedom Katolíckeho čítacieho kruhu, ktorý vznikol v roku 1900 zásluhou Michaela Palenčára. Vďaka ich iniciatíve sa 8. novembra 1925 slávnostne otvorila rozšírená budova Katolíckeho kruhu na Starom trhu, kde pribudlo aj javisko a veľká sála. Spolok organizoval rôzne predstavenia i s náboženskou tematikou. Pri Katolíckom kruhu v tom čase účinkoval aj spevácky zbor a sláčikový orchester. Kanonik Janečko viedol taktiež Katolícku čítárnu a Katolícku ženskú jednotu."⁵⁹ Pôsobil v miestnom Hospodárskom spolku a v Kultúrnej komisii pri Obecnej rade mesta.

Janečko sa zaslúžil o opravu a zveľadenie Kostola sv. Kríža: r. 1911 dal zhotoviť oltár sv. Anny a oltár Korunovania Panny Márie, r. 1912 a r. 1931 boli vyhotovené farebné vitráže vo svätyni – dary kežmarských náboženských spolkov, veriacich a kňazov. V r. 1923 do skrine veľkého organu Kostola sv. Kríža postavil Anton Schönhofer 47 registrový nástroj, ktorý už v r. 1926 musela nahradiť firma Rieger novým trojmanuálovým 36 registrovým pneumatickým nástrojom - Opus 2213. R. 1933 bola svätýňa vymalovaná neogotickou ornamentálnou a figurálnou maľbou, proti čomu protestovalo viacero historikov umenia. R. 1935 sa opravovala veža kostola a v r. 1939 bola obnovená fasáda, pričom zvetrané kamenné pieskovcové články nahradili travertínom. V r. 1944 sa obnovili lode kostola a zreštauroval hlavný portál chrámu. R. 1942 sa zriadil chodník v kostolnom priestore a o rok neskôr sa okolo kostola urobila kanalizácia. Omše v Kostole sv. Kríža boli v nedeľu tri: o pol ôsmej s ľudovým spevom v reči nemeckej, o deviatej s ľudovým spevom v reči slovenskej a o pol jedenástej hlavná- latinská so zborovým spevom. V rokoch 1929-36 bol kaplánom a katechétom v Kežmarku PhDr. ThDr. Ján Čarnogurský. Viedol a možno aj inicioval v Kežmarku vznik svetského Tretieho rádu františkánov, ktorého sám bol členom.⁶⁰ Odsun

58 VÍZNEROVÁ, Jana. Ladislav Babura. In BARÁTHOVÁ, Nora et al. *Osobnosti Kežmarku*. Kežmarok : JADRO, 2009, s. 27.

59 VÍZNEROVÁ, Jana. Ján Janečko. In BARÁTHOVÁ, Nora et al. *Osobnosti Kežmarku*. Kežmarok : JADRO, 2009, s. 140-142.

60 Ján Čarnogurský (nar. 10. januára 1904) sa stal členom Tretieho rádu Menších bratov (O.F.M. = *Ordo fratrum minorum*, slov. Rád menších bratov) 4. októbra 1927 a zvolil si rehoľné meno: František Assiský. Z

nemeckého obyvateľstva po vojne a nástup komunistického režimu ovplyvnil aj život kežmarskej rímskokatolíckej cirkvi. Cirkev prišla o svoj majetok. Boli jej odňaté nehnuteľné majetky v podobe budov, lesov a poľnohospodárskej pôdy, štátu pripadli v bankách uložené základiny – finančné dary veriacich. Hoci kanonik Janečko počas svojho života prežil štyri režimy - obdobie Rakúsko - Uhorska, I. Československej republiky i I. Slovenskú republiku, posledný komunistický režim veľmi poznačil aj jeho plodný život. Dňa 1. júla 1951 mal oslavovať jubileum - 50. výročie kňazskej vysviacky. Zlatý ornát, ktorý dostal ako dar, si však nikdy neobliekol. Príslušníci štátnej bezpečnosti vtrhli na faru a odviekli ho. Viac sa do Kežmarku nevrátil.

Nasledovali ďalší dvaja už iba správcovia farnosti: v r. 1951 - 1959 Šimon Záhora, za ktorého sa prerušila dlhoročná činnosť chrámového spevokolu, a v r. 1961 - 1967 Andrej Novotný, dekan. Z organistov ostal jediný - Pavol Humeník.

Od r. 1968 do r. 1973 pôsobil ako správca farnosti Ján Lang.⁶¹ V čase dočasného uvoľnenia politických pomerov r. 1969 pri príležitosti birmovky ožil chrámový zbor pod vedením Miluláša Oňu, vtedajšieho riaditeľa Ľudovej školy umenia. Na organe hrala jeho manželka Marta, rodená Horvayová. Udeľovanie sviatosti birmovania po 20 ročnej socialistickým režimom zapríčinennej prestávke bolo pre kežmarskú farnosť mimoriadnou udalosťou. Sviatosť birmovania prijalo okolo 1800 birmovancov. Kapitulný vikár ThDr. Jozef Ligoš vysluhoval sviatosť doobeda od deviatej do dvanástej a poobede od štrnástej do osemnástej hodiny. To všetko za sprievodu zboru a organu. Za tento výkon v nastupujúcej normalizácie bol Mikuláš Oňa „odmenený“ odvolaním z postu riaditeľa školy, manželka Marta zanechala hru na organe a postih čakal aj učiteľa hry na husle Júliusa Szantóa. Niekoľko rokov zastával miesto organistu opäť len Pavol Humeník.

V období rokov 1968 - 1969 navštívil Kežmarok kardinál Karol Wojtyła - neskorší pápež Ján Pavol II., ktorý rád chodil do Tatier. Prezrel si farský Kostol sv. Kríža, drevený evanjelický kostol a odfotoval sa s viacerými Kežmarčanmi.

V r. 1973 začal spravovať farnosť Mons. Michal Marek (27. august 1925 Haligovce - 27. február 1996 Poprad). Za kňaza bol vysvätený r. 1949. R. 1955 bol v rámci represí voči cirkvi zatknutý za „poburovanie proti republike“, odsúdený na 3,5 roka straty slobody a na 4 roky straty občianskych práv, ale vďaka amnestii ešte ten istý rok väzenie opustil. Farskú prácu vykonávať nemohol, preto pracoval vo výrobe. Do pastorácie sa vrátil koncom r. 1958. Vystriedal niekoľko miest, až napokon v novembri 1973 sa stal správcom farnosti v Kežmarku. Tu pôsobil do júla 1989. Napriek nechote a obštrukciám zo strany štátnych orgánov sa čoskoro po svojom nástupe pustil do nevyhnutných opráv. V polovici r. 1975 sa urobila kanalizácia celého priestoru okolo farského kostola a zvonice. Aj tým sa zamedzilo

Kežmarku odišiel pôsobiť na Spišskú Kapitolu ako špirituál Kňazského seminára a profesor morálnej a pastorálnej teológie. Zomrel 1. júla 1938 v povesti svätosti. Kežmarská komunita Tretieho rádu Menších bratov zanikla (prešla do ilegality?) nástupom komunistického režimu

⁶¹ Udalosti od r. 1968 do súčasnosti vychádzajú z Historia domus RKC farnosť Kežmarok, rukopis sa nachádza v archíve RKC farnosť Kežmarok, z rukopisu Kroniky miešaného zboru chrámu sv. Kríža v Kežmarku, ktorú viedol v r. 1987 - 1989 Juraj Dubec a z farského časopisu CESTA.

šíreniu drevomorky v sakristii. V r. 1978 prebehla generálna oprava fasády farského kostola vrátane veže a opravená bola aj strešná krytina. V tomto roku sa ku katolíckemu vierovyznaniu hlásilo 9500 obyvateľov Kežmarku. Dňa 26. marca 1980 si vyžiadal opravu organový chór, ktorý bol v havarijnom stave a hrozilo jeho zrútenie. Museli sa odľahčiť klenby, demontovať organ, kamenné zábradlie a podlaha. V posledný deň pri dokončovaní prác spadlo statické zabezpečenie chóru, na ktorom práve bolo najmenej päť robotníkov. Zázrakom sa nikomu nič nestalo. V máji sa podarilo všetko ukončiť, no stres z tejto nehody Michala Mareka poznačil na celý život. V októbri 1980 sa reštauroval oltár Korunovania Panny Márie, ktorého ústredný reliéf bol úplne prežratý červotočom. V r. 1983 bola dokončená generálna oprava veľkého organu Remesloslužbou Košice pod vedením pána Baxu. Zavŕšená slávnostným posvätením nástroja, pri ktorom vystupoval ružomerský spevácky zbor pod vedením pátra Štefana Olosa. Dňa 11. septembra 1983 vymenili zvony, na ktoré si med' a mosadz zháňal sám farár Marek. Uliala ich pani Laetitia Dytrychová z Brodku u Přerova. V ten istý deň sa okrem posviacky zvonov konala aj sviatosť birmovania, ktorú vysluhoval kapitulný vikár Štefan Garaj. Vdruhej polovici 70. rokov namiesto Pavla Humeníka krátko pôsobila ako organistka Mária Lukasová, v rokoch 1976 - 1981 Anna Šterbáková z Malého Slavkova, ktorá založila aj detský spevácky zbor a od r. 1978 Ľuboslava Michaláková. V r. 1981- 1988 ako druhá organistka, ktorá doprevádzala neskôr aj chrámový zbor, pôsobila Renáta Siegfriedová.

V rokoch normalizácie, chrámový zbor ostal bez stáleho odborného vedenia. Ujal sa ho jeden zo spevákov Ján Čížik, ktorý ho viedol a dirigoval. Keď prišiel farár Marek - ten ako milovník zborového spevu ujal sa sám vedenia a dirigovania zboru.

Nový impulz prišiel v r. 1984, keď počas posviacky (po oprave interiéru) Mariánskeho kostola vystúpil miešaný spevácky zbor pod vedením Dariny Klempárovej, študentky spevu žilinského konzervatória. Mnohí z vtedy 15 - 20 ročných mladých ľudí spievajú v chrámovom zbore dodnes (r.2014). Činnosť spevokolu sa neobišla bez pozorného drobnohlada štátnej bezpečnosti a infiltrácie agentmi. Juraj Dubec, ktorý zbor viedol od r. 1987, bol varovaný ŠTB pred jeho vystúpením na odpustovej slávnosti Mariánskej hore v Levoči 3. júla 1988. Zbor napriek tomu spieval omšu o 6 hodine ráno. V r. 1986 začal na organe hrať študent gymnázia a absolvent LŠU klavír Peter Justh, ktorý s prestávkou v r. 2001 - 2008 pôsobí na poste organistu dodnes.

Michal Marek bol počas svojho pôsobenia, obetavým kňazom. Na fare, kde mu gazdinú robila jeho sestra Margita, žil veľmi skromne s prísny denným režimom. Po odchode z Kežmarku bol farárom v Batizovciach. Po "novembrovej revolúcii" 1989 prednášal kanonické právo v Kňazskom seminári biskupa Jána Vojtaššáka na Spišskej Kapitule. Od januára 1995 žil na dôchodku v Poprade, kde aj zomrel. Pochovaný je v rodnej obci.⁶²

V r. 1989 - 1991 pôsobil ako správca farnosti Mons. Ján Maga. Ján Maga (28. september 1944 Švošov pri Hubovej - 2. január 1996 Svit) bol za kňaza vysvätený 23. júna

62 VÍZNEROVÁ, Jana. Michal Marek. In BARÁTHOVÁ, Nora et al. *Osobnosti Kežmarku*. Kežmarok : JADRO, 2009, s. 195-196.

1968. Po kaplánke na viacerých miestach stal sa r. 1973 kaplánom v Spišskom Podhradí, kde začal vydávať samizdatový časopis *Orientácia* (1973 - 1983). "Bol to jeden z najvýznamnejších kresťanských periodických samizdatov na Slovensku. Ako filozoficko-teologické periodikum prinášal štúdie a články o spoločenských súvislostiach náboženského a cirkevného života doma i vo svete, minulosti i súčasnosti národnej duchovnej kultúry a umenia. Publikovali v ňom aj diela domácich a zahraničných autorov."⁶³

Podobne ako inde, aj po príchode do Kežmarku r. 1989 sa Ján Maga pustil do opravy budovy fary a kostola. Na fare sa inštalovalo ústredné kúrenie, urobili sa nové omietky a tak isto aj podlahy. Strechu kostola dal pokryť medeným plechom. Inicioval vznik detského spevokolu *Mládnik*. Jeho prvé vystúpenie bolo na pobožnosti pri príležitosti začiatku školského roku 27. augusta 1989.⁶⁴

"Rok 1989 bol zlomový pre život spoločnosti a cirkvi, ale aj pre život a činnosť Jána Magu. Priniesol mu posun od tajného pôsobenia a zostavovania *Orientácie*, kde pod článkami bol len pseudonym ich autora, k verejnému pôsobeniu. Rýchlo vznikol časopis *Spišskej* a neskôr aj *Košickej* a *Rožňavskej* diecézy *Domov*. Pri tvorbe *Domova*, podobne ako predtým pri *Orientáciách*, úzko spolupracoval so svojim dlhoročným priateľom, spolubratom a ľudským a intelektuálnym vzorom, prof. Ladislavom Hanusom." V Kežmarku za pôsobenia Jána Magu prežil hodne času. Na fare mal svoju izbu, kde mohol tvoriť. Prof. Ladislav Hanus patril medzi osobnosti európskeho formátu. R. 2006 ho zaradilo UNESCO do svojho kalendára pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia.⁶⁵ Od r. 1989 až do r. 2005 ako ďalší kantor pôsobil Vladimír Justh, predtým dlhoročný organista v Hrabušiciach, otec Petra Justha. R. 1990 sa stal dirigentom spevokolu *Otto Dlugosch*. Pod jeho vedením sa začali každoročné vianočné koncerty. Táto tradícia, pokračovala i naďalej pod vedením kantora Petra Justha (1991-2001) a pokračuje v podobe benefičných vianočných koncertov aj v súčasnosti (r. 2014). Zbor na organe doprevádzala v r. 1989 - 1994 Daniela Dorocáková, neskôr Anna Šterbáková a od r. 1998 Mgr. Zuzana Hužíková - Madejová učiteľka hry na klavír v ZUŠ A. Cígera v Kežmarku.

Dňa 9. septembra 1989 prichádza na Spiš kardinál Jozef Tomko. Cestou z biskupskej vysviacky Františka Tondru sprevádzaný Mons. Jánom Magom vstupuje aj do kežmarského Kostola sv. Kríža. Táto krátka návšteva ostáva hlboko v jeho mysli a chrám aj neskôr opakovane navštívil. V r. 1991 Ján Maga ťažko ochorel a do farnosti sa už nevrátil. V r. 1992 sa

63 VÍZNEROVÁ, Jana. Ján Maga. In BARÁTHOVÁ, Nora et al. *Osobnosti Kežmarku*. Kežmarok : JADRO, 2009, s. 193-194.

64 „Spevokol viedli postupne Jana Kavalcová -Víznerová, Blažena Víznerová, Daniela Dorocáková, neskôr Ján Rusnačík, Michaela Weidnerová Viac rokov na nástrojoch hrali Marcel Maňák, Slavomír Fuksa, Ružena Zummerová, Eva Jindrová, Radoslav Jendrejčák, Martin Dopirák. Postupne vznikol zbor s vekovým zložením v rozmedzí 6-15 rokov, ktorý sa rozrástol až na 65 členov. V ďalších rokoch sa vo vedení detského spevokolu vystriedali viacerí. Najprv rehoľná sestrička Michaela, po nej Michaela Janíková, dlhé roky na syntetizátor hrala Zuzana Grigláková. Po r. 2007 pomáhali misijné rehoľné sestry.“ Informácia z internetovej stránky www.fara-kezmarok.sk. Od septembra 2009 vedú zbor manželia Lucia a Matúš Šimonovci.

65 VÍZNEROVÁ, Jana. Ladislav Hanus. In BARÁTHOVÁ, Nora et al. *Osobnosti Kežmarku*. Kežmarok : JADRO, 2009, s. 117-119.

stal spirituálom v Kňazskom seminári J. Vojtaššáka v Spišskej Kapitule, kde prednášal aj Nový zákon. Tu spolu so svojimi študentmi pripravil prvú Synopsu evanjeliových textov v slovenčine.⁶⁶ Ján Pavol II. mu dňa 4. januára 1994 udelil titul Monsignore.

Od 1.októbra 1991 do roku 2017 bol farárom kežmarskej farnosti ICLic. Jakub Grich, OPraem., dekan. Narodil sa v Lendaku a po štúdiu v Kňazskom seminári v Bratislave bol 16. júna 1985, vysvätený za kňaza. 9. februára 1987 sa stal členom rádu premonštrátov a prijal rehoľné meno Norbert. Do Kežmarku prišiel po spravovaní farnosti v Bystranoch. Od r. 1997 bol členom cirkevného súdu Spišského biskupstva, kde od r. 2003 pôsobil ako obhajca manželského zväzku. V r. 1998 obhájil licenciát z kanonického práva (titul ICLic). Od svojho príchodu do Kežmarku sa neustále snažil o zveladenie farnosti.

17. januára 1992 silný vietor strhol strechu Kostola sv. Kríža, ktorej oprava si vyžiadala nemalú sumu. V tom istom roku sa začala inštalácia podlahového kúrenia a oprava interiéru. Pozitívnym krokom bolo mestom realizované polozenie zámkovej dlažby a úprava okolia farského kostola. Vďaka ústretovosti evanjelickej cirkvi sa počas opráv sobotné a nedeľné sväté omše konali v Novom evanjelickom kostole. Znakom dobrých ekumenických vzťahov boli aj spoločné bohoslužby v prvý deň medzinárodného festivalu Európskeho ľudového remesla (ELRO), ktorý vznikol v r. 1991. Asi po 10 rokoch sa však od tejto tradície upustilo. V r. 1991 - 1992 reštauroval veľkú gotickú Madonu ako diplomovú prácu študent VŠVU Peter Gregvorek, ktorý v r. 1994 zreštauroval aj sochu Muža bolesti umiestnenú vo svätyni farského kostola. 2.2.1992 prestáva hrať na organe Ľuboslava Michaláková a na jej miesto nastupuje v r. 1993 niekdajšia organistka Anna Šterbáková, ktorá na poste organistky pôsobila až do októbra 2002. V septembri 1992 otvorila v Kežmarku brány nová Základná škola sv. Kríža - cirkevná škola, ktorá sídli na Petržalskej ulici. Jej riaditeľom sa stal Kamil Pitoňák.

R. 1993 sa pokračovalo v opravách. Začiatkom roka prišla opäť silná víchrica a znovu strhla strechu z kostola, ktorá bola nekvalitne urobená. Začalo sa s maľovaním trojlodia Kostola sv. Kríža, ktoré sa ukončilo v r. 1994 a následne sa prešlo k oprave svätyně, kde z pôvodnej dekoratívnej maľby boli ponechané len obrazy s figurálnymi výjavmi. Obnovená bola budova bývalej humanistickej školy, ktorá sa stala miestom stretnutí spoločenstiev kežmarských veriacich. V druhej polovici budovy do r. 2011 sídlila kežmarská pobočka Spišskej katolíckej charity. Opravené boli aj obe kaplnky – Kaplnka sv. Jána Nepomuckého pri moste cez rieku Poprad a Kaplnka Kristovho pádu pod krížom na križovatke ciest do Rakús a Spišskej Belej. 27. júla 1993 zomrel náhle dlhoročný kostolník farnosti, pán František Wiener. Službu vykonával popri svojom zamestnení krajčírka od r. 1965, kedy ju prevzal po svojich rodičoch (Otec Adolf Wiener pôsobil ako dlhoročný kostolníkom do r. 1952. Od r. 1952 do svojej smrti 12. marca. 1965 vykonávala túto funkciu jeho manželka Anna Wienerová.). Po jeho smrti sa v práci kostolníka striedali Peter Štancel, Jozef Slobodník a Ľuboslav Schmidt. Už od r. 1985, hlavne pri ranných omšiach a v kostole Navštívenia P. Márie, vypomáhal ako kostolník Cyril Dafčík.

V januári 1995 vychádza prvé číslo farského časopisu CESTA, ktorý sa časom zaradil k najlepším na Slovensku. Na jeho tvorbe majú hlavný podiel manželia MUDr. Mgr. Jana Víznerová a Mgr. Anton Vízner. Koncom roka sa po neuveriteľných 47 rokoch uskutočnili vo farnosti misie pod vedením duchovných otcov redemptoristov z Podolínce. V tom istom roku navrátila sa farnosť od štátu konfiškovaná cirkevná pôda, z ktorej časť sa začala znova obrábať.

R. 1996 boli v kostole znova vystavené vzácne relikvie osadené do barokového relikviára. Relikvie predstavujú úlomky kostí svätých Filipa a Jakuba a kúsok dreva zo Sv. Kríža.

Dňa 17. apríla 1997 navštívil farnosť apoštolský nuncius na Slovensku Mons. Luigi Dossena, nadšený krásou kostola, slávnostných obradov a silou viery kežmarských veriacich prišiel s myšlienkou, že chrám by mohol byť povýšený na Baziliku minor. Po počiatočnom prekvapení sa vzápätí začalo pracovať na realizácii tejto idey. V tom istom roku bol kežmarským organárom Otom Dlugoschom opravený malý organový pozitív Bartolomea Fromma z r. 1651. Jeho obdivuhodný zvuk zaznel počas festivalov Slovenské historické organy v r. 1997, 2002 a ozýva sa pravidelne počas vianočných Benefičných koncertov.

Vo februári 1998 sa v Kostole sv. Kríža inštalovala nová monumentálna Krížová cesta, ktorú posvätil diecézny biskup František Tondra. Jej autorom je kežmarský drevorezbár Cyril Kocúrek.

R 1998 v lete prebiehala oprava vonkajšej fasády chrámu. Práce sa uskutočnili na lanách. Takto sa skrášil kostol i jeho okolie pri príležitosti jeho 500 rokov od ukončenia jeho prestavby. Dňa 29. júla 1998 pápež Ján Pavol II. udelil kostolu sv. Kríža titul BAZILIKA MINOR. Dňa 14. septembra 1998 vyvrcholila udalosť vyhlásením kostola sv. Kríža na Baziliku minor. Slávnostnú omšu slúžil arcibiskup Mons. Alojz Tkáč.

V júni 1999 sa konali opravy farskej budovy. Pristúpilo sa k výmene okien, upravila sa vonkajšia fasáda, dobudovali sa sociálne zariadenia k jednotlivým kapláňkam. Začiatkom júla 1999 sa slávil 730. výročie udelenia mestských práv Kežmarku. Z príležitosti osláv sa v Bazilike sv. Kríža konala ekumenická bohoslužba.

Na Veľký piatok r. 2000 sa konala vo večerných hodinách prvá Krížová cesta na hradnom nádvorí s čiastočne dramatizovaným čítaním a so sprievodnými spevmi chrámového zboru. Nesenia kríža na nádvorí osvetlenom lampami a horiacimi faklami sa zúčastnili zástupcovia veriacich kežmarskej farnosti. Bol to náboženský aj kultúrny zážitok, na Hradnom nádvorí sa zišlo okolo tisíc ľudí- veriacich i neveriacich. V tejto už tradícii sa pokračuje dodnes. V decembri 2000 sa uskutočnil v Bazilike sv. Kríža I. Benefičný koncert, ktorého výťažok bol venovaný Detskému oddeleniu NsP v Kežmarku. Od vtedy sa tento koncert koná pravidelne každý rok a výťažok z neho je vždy venovaný Detskému oddeleniu NsP Kežmarok.

Dňa 19. marca 2001 na sviatok sv. Jozefa otec biskup Mons. Andrej Imrich posvätil novú kaplnku a oltár v reholnom dome sestier Satmárok na Tatranskej ulici v Kežmarku. Kaplnka je zasvätená Božiemu milosrdenstvu.

V polovici júna z príležitosti 750. výročia prvej písomne zmienky o meste sa uskutočnila slávnostná omša, ktorú slúžil ThDr. František Tondra za účasti predstaviteľov štátu, cirkví, primátorov a starostov okolitých miest a obcí, Kežmarčanov i návštevníkov z okolia i zo zahraničia. Koncom septembra sa v Bazilike sv. Kríža uskutočnilo predstavenie knihy o kežmarskom farárovi Michalovi Marekovi.

Dňa 8. mája 2002 sa uskutočnilo slávnostné odhalenie náhrobného kameňa zakladateľovi skautingu v Kežmarku prof. Bořivojovi Uhrovi, ktorý zomrel pred rokom vo veku 88 rokov. Prof. Bořivoj Uher spoločne s manželkou Aničkou založili v Kežmarku skauting niekoľko dní po novembrových udalostiach v r. 1989. Dnes zbor na počesť svojich zakladateľov nesie názov 3. zbor Aničky a Borečka Uhrových. Od 30. novembra 2002 je kostolníkom farnosti Andrej Zrelák. V r. 2002 – 2004 pôsobil ako hlavný organista a dirigent chrámového spevokolu František Grich.

Začiatkom r. 2003 bolo založené Združenie DOMOV, cieľom ktorého je podpora rôznorodých aktivít mladých a aj dospelých veriacich kežmarskej farnosti.⁶⁷ V prvej polovici júla 2003 bola vrátená cirkvi budova Katolíckeho kruhu na Starom trhu č. 25, ktorá bola desať rokov bezplatne v prenájme Okresného úradu - odboru školstva.

Od augusta 2003 začal nad Kežmarkom vyrastať Kláštor sestier redemptoristiek. Stavba pokračovala veľmi rýchlo. V roku 2004 sa začala generálna oprava Kostola Navštívenia Panny Márie na Hradnom námestí. Vo dvore pri sakristii sa pristavala kotolňa a sociálne zázemie, v chráme sa nainštalovalo podlahové kúrenie. Dňa 11. novembra 2004 bolo založené Združenie Baziliky sv. Kríža s cieľom finančne podporovať záchranu a reštauráciu umeleckohistorických pamiatok Baziliky sv. Kríža v Kežmarku, podporovať zveľaďovanie a propagáciu umeleckohistorických hodnôt Baziliky sv. Kríža v Kežmarku.⁶⁸ Ako hlavný organista Baziliky Sv. Kríža pôsobil od r. 2005 do r.2007 Peter Franzen. Spolu s Gabrielom Biesom opravil v nasledujúcom roku organ v Kostole Navštívenia Panny Márie. 17. júla 2005 diecézny biskup František Tondra posvätil kláštorný kostol zasvätený Ježišovi Kristovi Vykupiteľovi sveta. Kláštor sa stal centrom modlitby a kontemplatívneho apoštolátu.⁶⁹ Pastoračnú činnosť v kláštore vedie páter Martin Zanovit CSsR.

67 V r. 2010 došlo k rozšíreniu členskej základne združenia v radoch dospelých aj v radoch detí a mládeže a sa rozdelili na sekciu detí a mladých (pracuje pod vedením Ľudmily Fečkovej) a sekciu dospelých (pod vedením Jany Víznerovej). Pod záštitou združenia sa konajú od r. 2010 pravidelné bioetické stretnutia pre kresťanských zdravotníkov. Informácia z internetovej stránky www.fara-kezmarok.sk.

68 Združenie sa finančne spolupodieľa výťažkom z 2% darovanej dane a sponzorskými darmi na reštaurovaní pamiatok v Bazilike sv. Kríža v Kežmarku. V novembri 2009 predstavilo združenie pod názvom Lux in tenebris – Svetlo vo tmách vo výstavnej sieni múzea v Kežmarku výstavu sviec a svietnikov z kežmarských kostolov. 20. októbra .2012 zorganizovalo konferenciu na tému Dejiny a umelecké pamiatky Baziliky minor sv. Kríža v Kežmarku, na ktorej vystúpili poprední slovenskí historici.

69 Rehoľa Najsvätejšieho Vykupiteľa (Ordo Santissimi Redemptoris – OSsR) známa ako rehoľa redemptoristiek, vznikla 13. mája 1731 v Scale. 8. júna 1750 pápež Benedikt XIV. schválil novú regulu rehole a jej oficiálny názov - Rehoľa Najsvätejšieho Vykupiteľa. Rehoľa v súčasnosti pôsobí v 46 spoločenstvách po celom svete. Okrem kežmarského rímskokatolíckeho spoločenstva pôsobí od r. 2001 gréckokatolícke spoločenstvo vo Vranove nad Topľou.

Dňa 2. apríla 2006 navštívil kežmarskú farnosť apoštolský nuncius Mons. Henryk Józef Nowacki. Ten istý rok 1. septembra otvára svoje brány nová materská škola v priestoroch CZŠ sv. Kríža. Od r. 2007 vedie chrámový zbor a zastáva post hlavného organistu absolvent KU v Ružomberku, učiteľ hry na organ Peter Pavličko. Okrem neho pôsobia ako organisti František Zummer(od r. 2002) a Peter Justh(od r.2008) a jeho synovia Peter a Tomáš.

V júni 2008 sa konala v Mariánskom kostole slávnostná omša, počas ktorej biskup František Tondra posvätil kostol a nový obetný stôl. Súsošie Lurdskej Panny Márie bolo nahradené v súlade so zasvätením chrámu obrazom Navštívenia Panny Márie. Ako ďalší kostolník začal v júli 2008 vypomáhať František Grohola. V októbri 2008 bol zreštaurovaný v Bazilike sv. Kríža bočný oltár Korunovania Panny Márie. Od decembra 2008 sa začali raz za týždeň z kežmarskej farnosti vysielat' sv. omše do Rádia LUMEN.

Reštaurovanie interiéru baziliky pokračovalo aj v r. 2009 - 2011. V marci 2009 sa začal s podporou Ministerstva kultúry SR reštaurovať Hlavný oltár sv. Kríža. 14. septembra 2010 minister kultúry a cestovného ruchu SR Daniel Krajcer slávnostne otvoril v národnom múzeu stredoveku v Múzeu CLUNY v Paríži výstavu pod názvom „Zlatom a ohňom“, ktorá sa konala pod záštitou prezidenta Francúzskej republiky Nicolasa Sarkozyho a prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča. Jedným z hlavných exponátov výstavy bol krucifix od Majstra Pavla z Levoče - Ukrižovanie z hlavného oltára z baziliky sv. Kríža. Jeho umeleckú kvalitu ocenila aj svetová odborná tlač, ktorá kežmarské Ukrižovanie zaradila medzi popredné sochárske diela európskeho neskorogotického umenia. R. 2011 sa ukončilo reštaurovanie Hlavného oltára sv. Kríža v Oblastnom reštaurátorskom ateliéri v Levoči a jeho obnovenú nádheru môžu všetci návštevníci kostola. Vo februári 2011 sa začal reštaurátorský prieskum a následné reštaurovanie Oltára sv. Kataríny. Oltár bol znovu inštalovaný v marci 2013.

10. mája 2013 v rámci splnenia požiadaviek 2. diecéznej synody vykonal spišský diecézny biskup Štefan Sečka vo farnosti biskupskú vizitáciu. V rámci nej sa stretol aj s predstaviteľmi mesta, zástupcami samosprávy, navštívil Cirkevnú základnú školu s materskou školou sv. Kríža v Kežmarku. Po svätej omši nasledovalo stretnutie s veriacimi farnosti, hospodárskou a pastoračnou radou farnosti a so zástupcami filiálok. S prípravou a výsledkami vizitácie vyslovil spokojnosť. V letných mesiacoch 2013 sa vrátili do chrámu po zreštaurovaní v ateliéroch VŠVÚ v Bratislave plastiky sv. Kataríny z južnej strany hlavného oltára a Madony s dieťaťom. Socha sv. Mikuláša bola po reštaurovaní koncom roka inštalovaná na konzolu vo svätyni farského kostola. Od r. 2013 s podporou Ministerstva kultúry prebieha reštaurovanie Skupiny Kalvárie zo severnej predsiene a v r. 2014 sa začali reštaurovať v ateliéroch VŠVU Socha sv. Šebastiána a Epitaf Juraja Günthera.

Kežmarská farnosť má samostatnú právnu subjektivitu. Štatutárnym zástupcom bol farár ICLiC Jakub Grich Opraem. Predsedá aj obom radám farnosti Hospodárskej rade a Pastoračnej rade, ktorých členov si vyberajú veriaci a farár farnosti.

V Kežmarku pôsobia tri ženské rehoľné spoločenstvá. Okrem už spomenutých Sestier Redemptoristiek, sú to Milosrdné sestry sv. Vincenta⁷⁰ a Kongregácia sestier Tešiteliek Božského Srdca Ježišovho.⁷¹ V minulosti pôsobili aj Misijné Sestry Služobnice Ducha svätého.⁷²

Vo farnosti je aktívnych aj niekoľko laických spoločenstiev veriacich. Hnutie Svetlo - Život vzniklo v Poľsku, kde ho založil kňaz František Blachnicki ako hnutie koncilovej obnovy Cirkvi pre mladých. V kežmarskej farnosti pôsobí od r. 1981 - 1982, kedy jeho vznik iniciovali Miroslav Perignéth, Michal Zamkovský a Juraj Dubec. Hoci hnutie pôsobilo tajne, nešlo pozornosti ŠTB. Po r. 1989 však už nič nebránilo jeho otvorenému pôsobeniu a neskôr sa v jeho rámci vytvorili malé spoločenstvá. Spoločenstvo rodín sa snaží prežívať domácu Cirkev vo svojich rodinách a to prostredníctvom osobnej modlitby a stretnutí s Božím slovom, manželskej a rodinnej modlitby, manželského dialógu, reguly života a prítomnosti na mesačných stretnutiach. Rodiny sa zúčastňujú rekolekcií tzv. oáz. V rokoch 1998 - 2015 pôsobilo vo farnosti spoločenstvo Gabriel, ktoré združovalo asi 25 farníkov s priemerným vekom 21 rokov. Stále pôsobiacim spoločenstvom mladých veriacich v rámci hnutia je MOST (**Moje Osobné Stretnutie Teba = Boha s človekom**).⁷³

Združenie kresťanských dôchodcov, ktoré neskôr bolo premenované na Klub kresťanských seniorov, vzniklo v Kežmarku 30. augusta 1997. Vďaka ich službe môžu návštevníci obdivovať v pracovné dni interiér Baziliky sv. Kríža aj mimo bohoslužieb.

Podľa schématizmov spišskej diecézy bolo v r. 1992 v Kežmarku 11518 rímskokatolíckych veriacich, v r. 1996 11500 a v r. 2005 11770. Podľa ŠÚSR pri sčítaní ľudu v r. 2011 sa z 16832 obyvateľov Kežmarku hlásilo k rímskokatolíckej cirkvi 11202 obyvateľov.

V rokoch 2017 -2020 bol farárom a dekanom v Kežmarku Mons. ThDr. ICLic. Ján Kuboš. Narodil sa 28. februára 1966 v Trstenej. Kňazskú vysviacku prijal 18. júna 1989 v Bratislave. V roku 1998 získal licenciát z kánonického práva na KUL v Lubline a v roku 2002 doktorát z teológie na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte UK v Bratislave. Ako kaplán pôsobil vo farnostiach Podolínec, Svit, Liptovský Mikuláš, Ružomberok. V rokoch 1991-1997 bol farárom v Liptovskej Osade. V rokoch 1997 - 2017

70 Kongregácia bola založená satmárskym biskupom Jánom Hámom 8. decembra 1842, ktorý formáciu prvých sestier zveril Milosrdným sestrám sv. Vincenta de Paul vo Viedni - Gumpendorfe. Na Slovensko prišli v r. 1857. V Kežmarku sa venujú katechéze deti a mládeže. Informácia z internetovej stránky www.fara-kezmarok.sk.

71 Kongregácia sestier tešiteliek Božského Srdca Ježišovho bola založená r. 1915 Matkou Rosou Vújtěchovou a brnenským biskupom patriarchom Pavlom Huynom. Rehoľa je kontemplatívno - činná. Vonkajšia práca sestier je zameraná na opatrovanie a ošetrovanie chorých, na prácu s postihnutými deťmi, ale aj na katechézu. V Kežmarku pôsobia od 4. októbra 2003. Všetky sestry pracujú v Hospici Sv. Alžbety v Ľubici a zúčastňujú sa na katechéze vo farnosti. Informácia z internetovej stránky www.fara-kezmarok.sk.

72 Sv. Arnold Janssen založil v r. 1875 založil mužskú rehoľu - Spoločnosť Božieho Slova (SVD)- ľudovo nazývanú - verbisti. Neskôr, 8. decembra 1889 založil spoločnosť: Misijnú Kongregáciu Služobníc Ducha Svätého (SSpS) spolu s bl. Helenou Stollenwerkovou (Matkou Máriou) a Hendrinou Stenmannsovou (Matkou Jozefou). V Kežmarku v rámci zamerania kongregácie sa venovali starostlivosti o chorých v Ľubickom Hospici sv. Alžbety a práci s rómskymi deťmi v Stráňach pod Tatrami a Rakúsoch. Informácia z internetovej stránky www.fara-kezmarok.sk.

73 Tamtiež.

špirituálom kňazského seminára a odborný asistent religionistiky na RK CMBF UK – TI v Spišskom Podhradí . 25. marca 2020 ho pápež František vymenoval za spišského pomocného biskupa. Biskupskú vysviacku prijal 24. júna 2020 v Katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule. Hlavným svätiteľom bol spišský diecézny biskup Mons. Štefan Sečka, spolusvätiteľmi boli Mons. Andrej Imrich, emeritný pomocný biskup a Giacomo Guido Ottonello, apoštolský nunciatus na Slovensku.

V roku 2020 bol za farára a dekana v Kežmarku ustanovený prof. ThDr. PaedDr. František Trstenský, ktorý tu pôsobí aj v súčasnosti.

KŇAZI POCHÁDZAJÚCI Z FARNOSTI KEŽMAROK PO R: 1989

Hneď po novembri 1989 oslávil svoju prímichnú sv. omšu predtým tajne vysvätený Juraj Dubec, ktorý po pôsobení v reholi redemptoristov vstúpil do rádu premonštrátov v Českej republike.

18.6.1994 bol vysvätený za kňaza Mgr. Ing Maroš Kuffa, Dr. h. c. (nar. 24.1 decembra 1959) Od r. 1994 pôsobí v Žakovciach, najskôr ako kaplán a od r. 1995 ako správca farnosti. Venuje sa hlavne charitatívne pastoračnej činnosti. V Žakovciach vybudoval Inštitút Krista Veľkňaza, v ktorom nachádzajú pomoc hlavne bezdomovci, ľudia z okraja spoločnosti ale aj bezvládni, starí ľudia.

V r. 1995 prijali kňazské svätenie PaedDr. Marcel Heldák (nar. 30. apríla 1969), ktorý od r. 2005 pôsobil ako správca farnosti v Jánovciach. V súčasnosti je farárom v Rakusoch a ThDr. Peter Olekšák PhD. (nar. 12. mája 1969) Od r. 1998 bol farským administrátorom vo Švošove. Od r. 2010 je profesorom v odbore teória a dejiny žurnalistiky. V r. 2001 - 2007 bol prodekanom pre vzdelávanie a rozvoj FF KU, v r. 2008 - 2012 prorektorom pre vedu rozvoj a prvý prorektor KU a v ďalších rokoch bol poverený výkonom kompetencií prorektora pre rozvoj a vzťahy s inštitúciami (2012 – 2014). Významne sa podieľal na výstavbe novej Univerzitnej knižnice KU. V súčasnosti je farárom v Hniezdom.

V r. 1997 prijal kňazské svätenie Mgr. Vladimír Klein (nar. 6. júla 1973) Od r. 2012 pôsobí ako farár v Bušovciach.

Mgr. Igor Dluhoš (nar. 10. novembra. 1972) prijal kňazské svätenie 20. júna 1998. Od r. 2012 bol farárom v Matiašovciach. V súčasnosti je farárom v Holumnici. Zároveň je notárom Cirkevného súdu.

Mgr. Matúš Perignáth (nar. 13. novembra 1976) bol vysvätený za kňaza v r. 2002. Od r. 2007 bol farským administrátorom v Rudňanoch. V súčasnosti je farárom, m v Ždiari. Z filiálky Malý Slavkov okrem Mgr. Vladimíra Kleina a Mgr. Matúša Perignátha pochádza aj jezuita Ing Mgr. Ján Majerčák, SJ. (nar. 20. júla 1943), ktorý zložil večné sľuby 4. júla 1990 a za kňaza bol vysvätený 29. júna 1996. Členmi rádu redemptoristov (Congregatio Sanctissimi Redemptoris - CSsR) sú Mgr. Peter Slobodník, CSsR (nar. 13. augusta 1971, vysvätený 20. júna 1998, od r. 2011 vikár viceprovincie), Mgr. Patrik Grotkovský, CSsR (nar. 9. októbra 1973, vysvätený 20. júna 1999, pôsobí ako ekonóm viceprovincie) a z Malého Slavkova pochádzajúci Mgr. Rastislav Dluhý, CSsR (nar. 21. januára 1974, vysvätený 18. júna 2000). V r. 2001 bol za kňaza

vysvätený člen rehole Menších bratov – františkánov Ing Mgr. Eduard Šoltés – brat Eliáš, OFM (nar. 10. augusta 1963), ktorý po krátkom pôsobení ako magister vychovávateľ zomrel 19. januára 2005.

V r. 2012 bol ordinovaný za kňaza Ing. Mgr. Matúš Oravec (nar. 23. júla 1983), ktorý pôsobil ako kaplán v Ludrovej, neskôr v Tvrdošíne a v súčasnosti je správcom farnosti Podbiel' a v r. 2013 Mgr. Lukáš Fejerčák (nar. 3. októbra 1988), ktorého prvé pôsobisko bolo miesto kaplána Ružomberku, Nižná nad Oravou a v súčasnosti je na štúdiách liturgiky v Ríme. V roku 2016 bol vysvätený Mgr. Ing. František Perignát, ktorý pochádza z Malého Slavkova (nar. 30. apríla 1986). Najskôr bol kaplánom v Ludrovej a od roku 2020 je kaplánom v Tvrdošíne.

RÍMSKOKATOLÍCKI FARÁRI V KEŽMARKU

28. 1329 Mikuláš - farár
29. 1361 Alard - farán sv. Alžbety
30. 1368 páter Eberhardus - sv. Alžbeta
31. 1392 Mikuláš - rektor Kaplnky sv. Alžbety,
32. 1399 Ján - plebán kežmarského kostola
33. 1405 Ján - farár Kostola sv. Kríža⁷⁴
34. 1410 Ján - rektor a plebán farnosti sv. Kríža
35. 1434 Štefan - farár⁷⁵
36. 1449 Juraj z Bardejova - farár Kostola sv. Michala
37. 1451 Peter - farár
38. 1455 Lazar - farár Kostola sv. Alžbety;
39. 1465 Peter - plebán (donačná listina I. Zápoľského z r 1465)
40. 1469 a v r. 1475 František - kaplán špitálskeho kostola;
41. 1471 Ján Plessner - senior Kaplnky Najsv. Trojice
42. 1474 Henrich - kaplán Kaplnky Najsv. Trojice
43. 1477 Ján - farár u sv. Alžbety
44. 1478 Peter - plebán sv. Kríža
45. 1482 Peter Samor - rektor Kaplnky Najsv. Trojice
46. 1490, 1491, 1494 Štefan zo Závady - senior Kaplnky Najsv. Trojice
47. 1496 Štefan - senior Kostola sv. Kríža
48. 1496 Ján - plebán
49. 1507 Stanislav Abramovič - kaplán Kaplnky Najsv. Trojice
50. 1520 Imrich - farár, Benedikt zo sv. Michala, Ján - rektor Kaplnky Najsv. Trojice
51. 1521 „presbyteri v novom chráme“: Ján - senior; Valentín; Jakub; Juraj - altarista

74 LIPTÁK, Johann. *Geschichte...*, s. 5,

75 LIPTÁK, Johann. Zinsregister der Stadt Käsmark vom Jahre 1434. In *Süddeutsche Archiv* 2. Band, 1. Halbband, 1959, s. 3-11.

52. (z Tharczayovskej základiny), kazateľ; Tomáš - altarista (základiny Jakuba Thele)
53. 26.9.1531 Ermolaus - farár odovzdal inventár fary do rúk Juraja farára (Leudischera),
spomenutý aj Valentín - farár sv. Alžbety a Jakub - kaplán.
(Od r. 1531 príchodom Juraja Leudischera, mesto spontánne prešlo k učeniu Martina
Luthera a až do roku 1653 tu nebol katolícky kňaz)
54. 1655 - 1663 Martin Michalecz - farár
55. 1663 - 1668 Andrej Berzeviczy - farár
56. 1668 - 1670? Ján Capistranus
(Od r. 1670 spravuje farnosť rád pavlínov až do zrušenia rádu Jozefom II v r. 1786.)
57. V r. 1673 bol pavlínmi prevzatý farský Kostol sv. Kríža, dovtedy spravovaný
evanjelickou cirkvou.)
58. 1670? - 1700 páter Ladislav Majteny - farár
59. 1700 - 1707 páter Augustín Huatovitch - farár
60. 1707 - 1703 páter Anzelmus Klampfel - farár
61. 1703 - 1710 páter Weiskopf - farár
62. 1710 - 1714 páter Michal Baumann - farár
63. 1714 - 1718 páter Augustín Mayer - farár
64. 1718 - 1720 páter Jozef Zayler - farár
65. 1720 - 1722 páter Ladislav Shajmon - farár
66. 1722 - 1726 páter Anton Valentovics - farár
67. 1726 - 1728 páter Jakub Sayer - farár
68. 1728 - 1731 páter Benkovics - farár
69. 1731 - 1734 páter Augustín Pinterits - farár
70. 1734 - 1745 páter Primus Felicianus - dekan, farár
71. 1745 - 1750 páter Josef Tzezely (Czeczely) - farár
72. 1750 - 1757 páter Vavrinec Ivantchich prior - farár
73. 1757 - 1759 páter Jozef Hirsch, prior - farár
74. 1759 - 1760 páter Vojtech Rosman, prior - farár
75. 1760 - 1763 páter Euzébius Shöffmann, prior - farár
76. 1763 - 1764 páter Jakub Mahr, prior - farár
77. 1765 - 1771 páter Ambróz Suppin, prior - farár
78. 1771 - 1777 páter Jakub Frölich, prior - farár
79. 1777 - 1797 páter Matúš Stahel, prior - farár
80. 1797 (16. 2.)-1806 Karol Planitz - farár
81. 1806 - 1847 Hieronym Krebb - správca, od 28.1.1810 farár
82. 1847 (17.11) - 1867 Imrich Michálik - farár
83. 1868 - 1869 Štefan Jaczko - správca farnosti
84. 1869 - 1873 Július Deutsch - správca farnosti
85. 1873 - 1884 Štefan Košťalik, opát - dekan, farár
86. 1885 - 1891 Ladislav Babura, titulárny prepošt - farár

87. 1891 - 1909 František Lauffík, dekan - farár,
88. 1909 - 1950 Ján Janečko - farár, od r.1928 kanonik
89. 1951 - 1959 Šimon Záhora - správca
90. 1961 - 1967 Andrej Novotný - dekan – správca
91. 1967 - 1973 Ján Lang – správca
92. 1973 - 1989 Mons. Michal Marek - správca
93. 1989 - 1991 Mons. Ján Maga - farár
94. 1991 -2017 ICLic. Jakub Grich, OPraem., dekan – farár
95. 2017 - 2020 ThDr. ICLic. Ján Kuboš, farár, dekan –moderátor
96. 2020 - súčasnosť prof. ThDr. František Trstenský, farár, dekan –moderátor

PRAMENE A EDÍCIE

Štátny archív Levoča - pobočka Poprad, fond Magistrát mesta Kežmarok: pap č 29, perg. 50, perg 52,

Štátny archív Levoča, pobočka Levoča, fond Spišské biskupstvo, kanonické vizitácie 1751 – 1754: *Visitatio Ecclesiae Libere Regialis Civitatis Kesmarkiensis*. 1754 (Nicolaus Csáky); fond kanonické vizitácie 1777-1781: *Visitatio Ecclesiae Libere Regialis Civitatis Kesmarkiensis*, 1779; fond Spišské biskupstvo, kanonická vizitácia z r. 1803: *Visitatio Canonica Parochialis Ecclesiae Libera Regiique Civitatis Kesmark per Excellentissimum Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Joannem e Comitibus de Réva Perpetuum in Szklabina et Blatnicza de Comitatus Turoczensis Perpetuum Comitem (...) Episcopum Scepusiensem peracta 8va et subsequis Mensis Juni 1803*,

Archív FÚ RKC Kežmarok: Babura, Ladislav: *Náčrt dejín r.k. cirkvi v Kežmarku*, rkp.; *Kronika miešaného zboru chrámu sv. Kríža v Kežmarku*, rkp.; kanonická vizitácia z r. 1832: *Visitatio Canonica Parochialis Ecclesiae Libera ac Regiique Civitatis Késmark per Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Josephum Bélik Episcopum Scepusiensem die 9. Augusti 1832 peracta*.

Archív FÚ ECAV Kežmarok: *Protocollum Visitationis superintendentalis Ecclesiarum Scepusiensium, Anno 1709 per reverendissimum quondam Joannem Schwarz peracta, cum adjecta observatione*. 1709

Schematismus slovenských katolíckych diecéz. Trnava: Spolok svätého Vojtecha 1978, 534 s.

Schematismus spišskej diecézy. Spišská Kapitula : Biskupský úrad, 2011, ISBN 9788097065720

Schematismus almae dioecesis Scepusiensis pro anno a Christo nato MCMIII. ab erecta sede episcopali 127, Szepesváralja, 1903, 200 s.

BÁRDOSSY, Joannes. *Supplementum Analectorum terrae Scepusiensis I*. Levoča, 1802, 494 s.

FEJÉR, Georgius (ed.). *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus et civilis vol. I–XI*, Budae 1839 – 1844.

JUCK, Ľubomír (ed.). *Výsady miest a mestečiek na Slovensku (1238–1350)*. Bratislava: Veda, 1984, 200 s.

KOVÁCS, Sándor. *Documenta artis Paulinorum. 1. füzet. A magyar rendtartomány monostorai, A-M. Az anyagot gyűjtötte: Gyéressy Béla. A bevezetést és az egyes fejezetek előszavát írta: Hervay Ferenc*. Budapest, 1975, 383 s.

MÁLYUSZ, Elemér - BORSA, Iván - C. TÓTH, Norbert (ed.). *Zsigmondkori oklevéltár I–X*, Budapest, 1951 – 2007.

MARSINA, Richard. *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae II*. Bratislava, 1987, 608 s.

NAGY, Imre. *Codex diplomaticus patrius IV*. Budapest, 1867.

SEDLÁK, Vincent. *Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae I*. Bratislava : Veda, 1980, 672 s.

SCHMAUK, Michael. *Supplementum Annalectorum terrae Scepusiensis*. Spišské Podhradie, 1889.

WAGNER, Carolus. *Analecta Scepusii sacri et profani I.-II.* Viedeň, 1774. 469 s. (I.), 357 + 10 s. Index chronologicus (II.)

WAGNER, Carolus. *Analecta Scepusii sacri et profani III.-IV.* Viedeň, Košice, 1778, 264 s. (III.), 219 s. (IV.).

CESTA informačník kežmarských katolíkov, Rím.-kat. cirkev, farnosť Kežmarok.

LITERATÚRA

AVENARIUS, Alexander. Problém pravosti privilégia pre Turčiansky kláštor z r. 1252. In *Sborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského - Historica XVI*. Bratislava, 1965, 111 – 129.

BARÁTHOVÁ, Nora a kol.: *Osobnosti Kežmarku (1206-2009)*, Kežmarok, JADRO, 2009, 335 s. ISBN 978-80-89426-02-07

BARÁTHOVÁ, Nora. *Nad Kežmarkom vietor veje...* Bratislava : Tatran, 1990, 95 s., ISBN 80-222-0131-6

BEŇKO, Ján. *Osídlenie severného Slovenska*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, 316 s.

BOHUS, Georg. *Historisch - geographische Beschreibung des in Oberungarn berühmtesten Zipser Landes*, Kežmarok : Sauter, 1919, 172 s.

BRUCKNER, Viktor. *Keszmárk szabad királyi város műemlékei*. Prešov, 1908, 80 s.

FABROVÁ, Karin. Multidisciplinárne postupy pri výskume vzniku a najstarších dejín mesta Kežmarok. In Fábrová, K et al. *Príspevky k slovenským dejinám*. Prešovská univerzita v Prešove. Prešov 2005. ISBN 80- 8068-330-1.

FEKETE NAGY, Antal. *A Szepesség területei és társadalmi kialakulása*. Budapešť : Kovács, 1934, 377 s.

GENERSICH, Christian. *Merkwürdikeiten der königlichen Freystadt Késmark in Oberungarn, am Fusse der Carpathen I.-II.* Košice - Levoča, 1804, 636 s. (I.), 470 s. (II.)

HRADSKÝ, József. *Initia progressus ac presens status Capituli ad sanctum Martinum de monte Scepusio*. Spišské Podhradie : Buzas, 1901, 679 s.

HUDÁK, Ján. *Patrociniá na Slovensku*. Bratislava : Umenovedný ústav SAV, 1984, 478 s.

CHALUPECKÝ, Ivan. *Kežmarok*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1968, 126 s.

JAVORSKÝ, František. Prínos archeologického výskumu kostola sv. Michala pre štúdium urbanistického vývoja mesta Kežmarok. In *Z minulosti Spiša II*. Levoča, 1994, s. 6-20.

JAVORSKÝ, František. Výskumy a prieskumy výskumnej expedície Archeologického ústavu SAV na Spiši. In *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1978*. Nitra : Archeologický ústav SAV, 1980, s. 123-131.

KALAVSKÝ, Michal. *Národnostné pomery na Spiši v 18. storočí a v 1. polovici 19. storočia*. Bratislava: Národopisný ústav SAV, 1993, 118 s.

KARTOUS, Peter - NOVÁK, Jozef - VRTEĽ, Ladislav. *Erby a vlajky miest v Slovenskej republike*. Bratislava : Obzor, 1991, 341 s.

KISBÁN, Emil. *A magyar pálosrend története I-II*. Budapest: Pálos kolostor, 1938-1940, 361 s.; 478 s.

MARSINA, Richard. K vývoju miest na Slovensku do začiatku 15. storočia. In *Historický časopis*, r. 21, 1973, č. 3, s. 337-367.

MARSINA, Richard. Mesto a trh na Slovensku do konca 13. stor. In *Historický časopis*, r. 26, 1978, č. 1, s. 77-95.

MENCL, Václav. *Středověká města na Slovensku*. Bratislava: Učená společnost Šafářikova, 1938, 230 s.

NOVÁK, Jozef. *Pečate miest a obcí na Slovensku I. (A-M)*, Krupina, 2008, 720 s. ISBN 8089236480

NOVÁK, Jozef. *Slovenské mestské a obecné erby*. Martin : Osveta, 1972, 451 s.

- POLLA, Belo. *Kežmarok. Výsledky historickoarcheologického výskumu*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie vied, 1971, 190 s.
- PUŠKÁROVÁ, Blanka - PUŠKÁR, Imrich. *Kežmarok. Mestská pamiatková rezervácia*. Bratislava : Tatran, 1979, 168 s.
- PUŠKÁROVÁ, Blanka. *Mestská pamiatková rezervácia Kežmarok*. In *Pamiatky a príroda*, 1979, č. 2, s. 6.
- PUŠKÁROVÁ Blanka. Oprava dominanty mestskej pamiatkovej rezervácie v Kežmarku. In *Pamiatky a príroda*, 1979, č. 2, s. 20-23.
- PUŠKÁR, Imrich. Urbanistický vývoj mesta Kežmarku. In *Pamiatky a príroda*, 1979, č. 2, s. 11..
- RATKOŠ, Peter. Vznik mesta a hradu Kežmarok. In *Československý časopis historický*, r. 13, 1965, č. 4, s. 570-577.
- SLIVKA, Michal. Príspevok k lokovaniu mesta Kežmarok. In *Archeologia historica*, r. 14, 1989, s. 181-190.
- SLIVKA, Michal. Stredoveká cestná sieť na východnom Slovensku a jej determinanty. In *Slovenská numizmatika*, r. 11, 1990, s. 83-112.
- SLIVKA, Michal. *Výsledky záchranného výskumu v Kežmarku*. In *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1987*. Nitra : Archeologický ústav SAV, 1988.
- SOPKO, Július. *Kroniky stredovekého Slovenska*. Budmerice : Rak, 1995, 384 s. ISBN 80-85501-06-6.
- SOPKO, Július. *Stredoveké latinské kódexy v slovenských knižniciach*. Martin : Matica slovenská, 1981, 304 s.
- Súpis pamiatok na Slovensku II. Bratislava : Obzor, 1968, 588 s.
- ŠMILAUER, Vladimír. *Vodopis starého Slovenska*. Praha-Bratislava : Učená spoločnosť Šafaříkova, 1932, 564 s.
- ŠPIRKO, Jozef. *Kostol sv. Kríža v Kežmarku*. Kežmarok : Sauter, 1937, 17 s.
- ŠPIRKO, Jozef. *Husiti, jiskrovci a bratříci v dejinách Spiša (1431-1462)*. Levoča : Spišský dejepisný spolok, 1937, 158 s.
- ŠPIRKO, Jozef. *Umelecko-historické pamiatky na Spiši I. Architektúra*. Spišská Kapitula, 1936, 197 s.
- ŠPIRKO, Jozef. *Začiatky spišského biskupstva a snahy o jeho vytvorenie*. Spišská Kapitula, 1947.
- ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1990, 82 s.

ULIČNÝ, Ferdinand. Výsadnosť mešťanov od 13. storočia. In *Historický časopis*, r. 49, 2001, č. 3, s. 415-431.

VAJDOVSKÝ, János - DIVALD, Károly. *Szepesvármegye művészeti emlékei I. - III.* Budapešť, 1905 - 1907, s. 87 (I.), 115 (II.), 104 (III.)

VARSÍK, Branislav. *Osídlenie košickej kotliny III.* Bratislava : Veda, 1977, 564 s.

VARSÍK, Branislav. Pôvodné slovanské osídlenie Spiša a korene Spišských miest. In MARSINA, Richard et al. *Spišské mestá v stredoveku.* Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1974, s. 11-20.

VARSÍK, Branislav. Vznik a rozvoj miest na Slovensku v 13. a 14. stor. In *Historický časopis*, r. 6, 1958, č. 2, s. 169-201.

VOJTAS, Ján. Z minulosti krížovnického prepoštvá v Lendaku. In *Vlastivedný zborník Spiš I*, 1967.

ŽUDEL, Juraj. *Stolice na Slovensku*, Bratislava: Obzor, 1984, 200 s.

Internetová stránka rímsko-katolíckej cirkvi, farnosti Kežmarok: www.fara-kezmarok.sk.

Nora Baráthová - Karin Fabrová - Jaroslav Grochola